

STORTINGET

Innst. 445 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra finanskomiteen

Meld. St. 12 (2021–2022)

Innstilling fra finanskomiteen om Finansmarkeds- meldingen 2022

Til Stortinget

1. Innledning

1.1 Sammendrag

Regjeringen legger hvert år frem en stortingsmelding om finansmarkedene. Kapittel 2 i meldingen omhandler utsiktene for finansiell stabilitet. Kapittel 3 omhandler kundene i finansmarkedene, både forbruker- og næringslivskunder. Kapittel 4 inneholder en omtale av det digitale finanssystemet, herunder digitale gevinst-er, digital sårbarhet og desentralisert finans. Kapittel 5 omhandler bærekraftig finans og klimarisiko, mens kapittel 6 gir en oversikt over andre regulatoriske forhold, herunder regelverksutviklingen i EU/EØS og vedtatte regelverks- og konsesjonssaker i 2021. Det fremgår av sentralbankloven § 1-8 første ledd første punktum at departementet minst årlig skal gi melding til Stortinget om virksomheten i Norges Bank. I tråd med dette redegjøres det i kapittel 7 for virksomheten i Norges Bank i 2021. Norges Banks årsrapport for 2021 følger som uttrykt vedlegg til meldingen. En oversikt over virksomheten til Finanstilsynet, Folketrygdfondet og Det internasjonale valutafondet (IMF) i 2021 er gitt i kapitlene 8 til 10.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

1.2 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Frode Jacobsen, lederen Eigil Knutsen, May Britt Lagesen, Tellef Inge Mørland og Mona Nilsen, fra Høyre, Tina Bru, Mahmoud Farahmand, Heidi Nordby Lunde og Helge Orten, fra Senterpartiet, Kjerstin Wøyen Funderud, Geir Pollestad og Per Martin Sandtrøen, fra Fremskrittspartiet, Hans Andreas Limi og Roy Steffensen, fra Sosialistisk Venstreparti, Kari Elisabeth Kaski, fra Rødt, Marie Sneve Martinussen, fra Venstre, Sveinung Rotevatn, fra Miljøpartiet De Grønne, Lan Marie Nguyen Berg, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, tar omtalen til orientering.

Komiteen viser til at det ble avholdt åpen høring om finansmarkedsmeldingen 28. april 2022, der sentralbanksjef Ida Wolden Bache var spesielt invitert for å redegjøre for Norges Banks utøvelse av pengepolitikken. Referatet fra høringen er vedlagt denne innstillingen.

Komiteen viser til at det går godt i norsk økonomi, med høy aktivitet, sterk økonomisk vekst, bedrifter melder om problemer med å få tak i arbeidskraft, og lønns- og prisveksten tiltar. Selv om krigen i Ukraina også påvirker norsk økonomi, ser utslagene i aktiviteten ut til å bli små. Men krigen i Ukraina øker usikkerheten om den økonomiske utviklingen fremover. Høyere råvarepriser gjør at eksportinntektene øker kraftig, men at økte priser på drivstoff, elektrisitet og matvarer samtidig trekker prisveksten opp og kjøpekraften ned.

Komiteen viser til at Norges Bank er i gang med å normalisere pengepolitikken fra det lave rentenivået gjennom lang tid. Samtidig som styringsrenten ble hevet til 0,75 pst. 24. mars 2022, ble det varslet betydelig høyere rente fremover. Ifølge banken vil høyere rente bidra til å dempe presset i norsk økonomi.

Komiteen viser til at høy gjeld i husholdningene og de høye eiendomsprisene fortsatt er de viktigste sårbarhetene i det norske finanssystemet. En gradvis renteøkning kan trekke gjeldsbetjeningsgraden ytterligere opp. Når husholdningene må stramme inn på konsumet ved høyere rente, kan dette påvirke bedrifters inntjening og deres evne til å betale gjeld, noe som igjen kan føre til økte tap i bankene.

Komiteen viser til at samtidig som gjeldsgraden i norske husholdninger er høy, har også veksten i forbrukslån og usikret kreditt over tid vært stor, noe som har gitt grunn til bekymring. De siste årene er det gjort en rekke grep for å bremse og stoppe gjeldsveksten, blant annet Gjeldsregisteret i 2019, som viser folks usikrede gjeld. Det gjør det enklere for bankene å gjennomføre en god kredittvurdering og vanskeligere å gi forbrukslån til folk som ikke kan betjene dem. Innstrammningene har virket, men gjeldsgraden og andelen misligholdte lån er fortsatt høy. Derfor bør det nå vurderes å utvide gjeldsregisterordningen til å inkludere billån og boliglån for en mer helhetlig oversikt for å kunne foreta en korrekt kredittvurdering og unngå at mennesker med gjeldsproblemer havner i ytterligere problemer.

Komiteen viser til at bankene må oppfylle minstekrav til egenkapital som skal gjenspeile evnen til å tåle potensielle tap. Norske banker har styrket sin soliditet betydelig de siste årene, og lønnsomheten er tilbake på omtrent samme nivå som før pandemien. Det motsykliske bufferkravet skal sikre at bankene under en lavkonjunktur ikke forsterker en nedgangskonjunktur gjennom å redusere sin kredittgivning, men kan skaffe finansiering til lønnsomme prosjekter og verdiskaping i andre deler av næringslivet. Komiteen merker seg at fastsettelsen av det motsykliske bufferkravet overfor bankene er flyttet til Norges Bank.

Komiteen støtter regjeringens arbeid med å sørge for likest mulig regulering for norske og utenlandske banker i Norge og for små og store banker. Her er innføringen av en utvidet SMB-rabatt, samme systemrisikobufferkrav for norske og utenlandske banker og en ny og mer risikofølsom standardmetode for kapitalkrav viktige tiltak.

Da norske myndigheter innførte ny systemrisikobuffer i norske bankers kapitalkrav i 2019, og systemrisikobufferkravet ble økt fra 3 pst. til 4,5 pst., fikk de største norske bankene samtidig redusert andre kapitalkrav. Små og mellomstore banker fikk ikke tilsvarende lettelser, men fikk utsatt innføringen av økningen til utgangen av 2022. Systemrisikobufferkravet er viktig for å frem-

me soliditet i bankene og redusere sårbarheter i det norske finansielle systemet. Men det er forventet at EU vil vedta innstramminger i bruken av IRB-metoden og innføring av en ny standardmetode i 2025, som kan bidra til likere krav for standardmetode- og IRB-banker. Den nye standardmetoden kan gi betydelige lettelser i bankenes kapitalkrav, avhengig av risikoen på den enkelte banks utlån. Selv om overgangsregelen for økt systemrisikobufferkrav for standardmetodebankene ikke har koblinger til denne prosessen, bør norske myndigheter vurdere å videreføre overgangsregelen frem til denne prosessen er avsluttet.

Komiteen viser til at Norge er blant de mest digitaliserte landene i Europa, og at finansnæringen var tidlig ute med å bruke digitale løsninger. Fremveksten av finansiell teknologi, FinTech, endrer aktørbildet globalt og derfor også i Norge. Innen betalingstjenester og finansiering kommer det nye aktører og tjenester utenfor det etablerte finanssystemet. Komiteen mener at denne utviklingen først og fremst byr på muligheter for den norske finansnæringen og konkurranse som kommer kundene til gode. Men nye forretningsmodeller og måter å tilby finansiell tjenesteyting på vil også utfordre eksisterende reguleringer, person- og forbrukervern og betydningen for finansiell stabilitet.

Komiteen viser til fremveksten av finansielle produkter og tjenester som benytter desentralisert teknologi, såkalt desentralisert finans, herunder kryptovaluta. Desentralisert finans kan bli en plattform for mer innovative, inkluderende og transparente finansielle tjenester i fremtida. Samtidig utfordrer uregulert kryptovaluta både forbrukeres rettssikkerhet og nasjonal finansiell stabilitet og er i dag svært risikable og spekulative produkter. Derfor er det viktig at norske myndigheter jobber internasjonalt for felles reguleringer og samtidig sørger for oppdatert regelverk nasjonalt.

Komiteen viser til at det antas at 420 000 nordmenn eide kryptovaluta i mars 2022, men det var kun 14 000 personer som rapporterte inn verdier i kryptovaluta i skattemeldingen for 2021. Skatteetaten mener det er rimelig å anslå at det er snakk om flere titalls milliarder kroner som ikke beskattes korrekt.

Komiteen viser til at Skatteetaten har gode systemer for automatisk utveksling av opplysninger fra skatteyttere både nasjonalt og internasjonalt, og at det derfor bør utvikles systemer for automatisk utveksling av informasjon om kryptoverdier, slik at disse underlegges korrekt beskatning.

Komiteen viser til at Norges Bank har utredet bruken av digitale sentralbankpenger og nå skal gjennomføre eksperimentell testing av tekniske løsninger.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Rødt, viser til at pengepolitikken er førstelinjeforsvaret i konjunkturstyringen, der det overordnede målet er

lav og stabil prisvekst. Pengepolitikken og finanspolitikken bør dra i samme retning for å unngå at renten må økes mer enn nødvendig for å få prisveksten under kontroll.

Flertallet mener det er viktig for norsk næringsliv at Norge har en solid finansnæring som bidrar med verdiskaping i egen sektor og skaffer finansiering til verdiskapingen i andre deler av næringslivet. En sterk bank- og finansbransje er en forutsetning for økonomisk utvikling og omstilling av norsk økonomi. Det er viktig med en helhetlig næringspolitikk for bransjen og at politikken overfor finansmarkedet er en sentral del av den økonomiske politikken som skal fremme bærekraftig omstilling i norsk økonomi.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, understreker at når det gjelder håndtering av klimarisiko og naturrisiko, vil tiltak for å begrense klimaendringer og måloppnåelse i henhold til dette også være avgjørende for finansiell stabilitet. For svake tiltak for å begrense klimaendringer på kort sikt kan føre til behov for kraftigere tiltak på litt lengre sikt. Dette kan gi brå endringer i markedsverdier og øke risikoen for finansiell ustabilitet. Raske avklaringer og regelverksendringer knyttet til EUs klassifiseringssystem for bærekraftige økonomiske aktiviteter, taksonomien, er nødvendig for både finansnæringen og næringslivet for øvrig. Det er viktig at myndigheter og næringene samarbeider godt om dette.

Dette flertallet understreker også at når det gjelder den såkalte SMB-rabatten, vil lavere kapitalkrav for utlån til små og mellomstore bedrifter som ikke er begrunnet i faktiske risikoforhold, ha begrenset virkning for prisingen av lån til små bedrifter. Bankenes soliditet vil i stedet bli svekket over tid. Utlånspraksis og utlånsrenter som ikke gjenspeiler risiko, vil også fort kunne slå tilbake som økte tap i bankene. Likest mulig regulering må ikke gå på bekostning av finansiell stabilitet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at politiske klimareguleringer innebærer finansiell risiko, og at nasjonale særreguleringer først og fremst har symbolverdi og ikke kutter verdens utslipp. Disse medlemmer mener at særnorske klimareguleringer har negativ økonomisk påvirkning på husholdninger gjennom særavgifter som gir høyere priser og fare for inflasjon. Klimaregulering gjennom særavgifter er usosialt, og prisøkninger rammer mest folk med middels og lave inntekter.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at en av finansmarkedenes viktigste roller, ved siden av å sørge for effektive betalinger og låne- og sparemuligheter til publikum, er å sørge for at kapital er tilgjengelig og investeres i re-

aløkonomien, fortrinnsvis i ny produksjon. Finanssektoren må være underordnet og støtte opp under realøkonomien. Disse medlemmer mener den nye regjeringens politikk så langt og årets finansmarkeds-melding ikke reflekterer dette. Disse medlemmer mener at selv om vi har en relativt velfungerende finanssektor i Norge, er den ikke innrettet for å bidra til å oppnå samfunnets økonomiske mål.

Disse medlemmer viser til at regjeringen skriver at «[f]inansmarkedene skal kanalisere samfunnets kapital dit den kaster mest av seg», men at dette ikke tar opp i seg verken at det som kaster mest av seg i pekuniær forstand, ikke nødvendigvis er det som kaster mest av seg i realøkonomisk forstand eller er i tråd med det som vil kaste av seg dersom vi for eksempel lykkes med klimapolitikken. Selv om klimarisiko er omtalt i meldingen, kan regjeringens forståelse av finansmarkedene legge til rette for forurensende produksjon i tillegg til uproduktiv spekulasjon. Disse medlemmer vil understreke at markedet ikke er i stand til å løse opp i «eksternaliteter» alene ved hjelp av prising av risiko. Når vi fremover skal leve av klimavennlige varer og tjenester, må også finanssektoren legges om, slik at kapitalen finner veien dit samfunnet trenger den.

Disse medlemmer vil understreke at finanssektoren i betydelig grad omfordeler verdier fra realøkonomien, og at det derfor er et mål at finanssektoren ikke er større enn det som trengs for at den skal løse sine grunnleggende oppgaver effektivt.

Disse medlemmer viser til at pengepolitikken lenge har vært det økonomiske førstelinjeforsvaret. Koronakrisen har imidlertid vist at finanspolitikken er den viktigste og mest treffsikre grenen av den økonomiske politikken. Bevilgninger til inntektssikring, tilskudd til bedrifter og investeringer kan ofte ha en mer direkte og forutsigbar effekt på etterspørselen enn rentesetting har gjennom transmisjonsmekanismen, og er mer målrettet i sin stabiliserende effekt. Videre har vi nå gått inn i en dyrtid der enkelte varer som energi og matvarer er særskilt dyre – noe som rammer husholdningene økonomisk. I en slik situasjon er både finanspolitikken – gjennom målrettede utgiftsreduksjoner og omfordelende skattegrep – og markedsregulerende tiltak, for eksempel i strømmarkedet og dagligvarebransjen, mer treffsikre enn å overlate oppgaven med å regulere priser og aktivitet til pengepolitikken. Disse medlemmer viser til at pengepolitikken har ett generelt virkemiddel, nemlig styringsrenten, som virker gjennom flere kanaler og med tidsetterslep. Økte renter vil ramme de utsatte husholdningene ytterligere, og gjennom finanspolitikken bør man gjøre det man kan for å lette på behovet for å øke renten.

Disse medlemmer mener finanspolitikken i større grad må i førersetet i stabiliseringspolitikken i årene som kommer. Man får en mer målrettet økonomisk

politikk ved å bruke storstilte offentlige investeringer, i ny grønn industri og nødvendig infrastruktur, i lavkonjunktur enn å være avhengig av rentekutt i pengepolitikken som i betydelig grad kan skape etterspørsel i uproduktive eller forurensende sektorer av økonomien. I tillegg har de siste årene vist at pengepolitikken i flere land har krysset grensen til finanspolitikk gjennom kvantitative lettelsers som har gitt store stimuli til enkelte selskaper og næringer, uten at dette har vært underlagt demokratisk kontroll. Disse medlemmer vil videre vise til at renteøkninger rammer de som er mest sårbare, fører til omfordeling fra skyldner til kreditor og øker den systemiske risikoen i den norske økonomien med svært høy gjeldsgrad. Disse medlemmer mener derfor vi i det store og det hele bør føre en finanspolitikk som sørger for at renten kan holdes lav. Så lenge en uavhengig sentralbank og et velregulert finansmarked jobber for de samme målene, vil vi kunne bruke samfunnets ressurser mer effektivt for å oppnå de sentrale økonomiske målene om grønn omstilling, full sysselsetting, finansiell stabilitet og stabil pengeverdi.

Disse medlemmer merker seg at finansialisering ikke er nevnt en eneste gang i meldingen, selv om vi lever i en tid der finanssektoren har fått større strukturell makt og dominerer produksjonslivet, ikke minst globalt, samtidig som gjelden har vokst dramatisk, særlig nasjonalt.

2. Utsiktene for finansiell stabilitet

2.1 Innledning

2.1.1 SAMMENDRAG

Utsiktene for finansiell stabilitet i Norge påvirkes av utviklingen i norsk og internasjonal økonomi og i internasjonale finansmarkeder. Koronapandemien har preget den økonomiske utviklingen de siste to årene både i Norge og internasjonalt. Etter gjenåpningen har det vært sterk oppgang i norsk økonomi, og den registrerte arbeidsledigheten er nå tilbake på nivåene før pandemien. Økonomien er på vei inn i en høykonjunktur, samtidig som krigen i Ukraina skaper stor usikkerhet om utviklingen fremover. Utviklingen internasjonalt har også tatt seg opp igjen etter det kraftige tilbakeslaget i 2020, men veksten har bremsset opp siden i fjor høst, bl.a. grunnet forstyrrelser i globale og nasjonale distribusjonskjeder.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

2.1.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

2.2 Husholdningene og boligmarkedet

2.2.1 SAMMENDRAG

Høy gjeld i husholdningene og de høye eiendomsprisene er fortsatt de viktigste sårbarhetene i det norske finanssystemet, selv om gjeldsveksten i husholdningene har avtatt det siste halvåret og boligprisveksten var moderat gjennom fjoråret. Husholdningens gjeldsbetjeningsgrad er på omtrent samme nivå som under bankkrisen på slutten av 1980-tallet og finanskrisen i 2008. Fremover vil en gradvis renteøkning isolert sett trekke gjeldsbetjeningsgraden ytterligere opp. En høy gjeldsbetjeningsgrad øker risikoen for at husholdningene må stramme inn på konsumet ved for eksempel inntektsbortfall eller høyere rente. Innstramming i konsumet vil påvirke bedrifters inntjening og deres evne til å betale gjeld, noe som igjen kan føre til økte tap i bankene.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

2.2.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen så snart som mulig foreta kredittregulering som sørger for at bankenes totale utlån til bolig begrenses samtidig som førstegangskjøpernes andel av totale nye boliglån øker.»

«Stortinget ber regjeringen utrede virkemidler for at sammensetningen av bankenes kreditt kan endres på sikt, slik at en mindre andel går til bolig og næringseidendom og en større andel til annen næring, og komme tilbake til Stortinget med forslag i Finansmarkedsmeldingen 2023.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak som legger til rette for økt bruk av fastrente for boliglån.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt peker på at den norske økonomien i mange år har vært utsatt for høy, og økende, finansiell ustabilitet og risiko for gjeldskrise. Disse medlemmer viser til at Finansmarkedsmeldingen i år nok en gang understreker: «Høy gjeld i husholdningene og de høye eiendomsprisene er fortsatt de viktigste sårbarhetene i det norske finanssystemet.»

Disse medlemmer viser til at bolig i løpet av de siste tiårene har gått fra å være et velferdsgode til å i større grad bli et spekulasjonsobjekt. Nå ser man tydelig konsekvensene av å ha overlatt all styring av boligsektoren til markedet. Boligmarkedet øker de økonomiske forskjellene i samfunnet og har bidratt til en gjeldsgrad

som er en trussel mot den finansielle stabiliteten og mot økonomien til mange mennesker. Disse medlemmer viser til at gjeldsbetjeningsgraden nå er på omtrent samme nivå som under bankkrisen på 1980-tallet og finanskrisen i 2008 og vil øke ytterligere dersom renten settes videre opp som planlagt. Gjelden til norske husholdninger vokser fremdeles raskere enn inntekten. Disse medlemmer viser til at boligprisene mellom 2003 og 2019 steg med 163 pst., over dobbelt så mye som lønnsveksten i samme periode.

Disse medlemmer viser til at selv om regjeringen beskriver problemene med økt husholdningsgjeld og galopperende boligpriser, skorter det på tiltak for å bote på det. Disse medlemmer vil peke på at renteøkninger kan bli svært risikabelt både for mange forgjeldede personer, for norsk økonomi og for systemet, men at regjeringen ikke har noen alternative verktøy i kassen for å regulere dette. Disse medlemmer viser til at det er to måter for myndighetene å regulere kreditt på – gjennom pris, dvs. rentesetting, og gjennom mengde, dvs. gjennom boliglånsforskrift eller andre former for kvantumsbegrensninger. Disse medlemmer peker på at regulering av mengden kreditt kan dempe behovet for å øke styringsrenten i en situasjon som nå, der vi har økende aktivitets- og prispress i økonomien.

Disse medlemmer viser til at blant annet IMF har anbefalt Norge å vurdere å stramme inn boliglånsreguleringen. Disse medlemmer er enig i dette, men det må gjøres på en måte som skjermer førstegangskjøpere. I tillegg har IMF advart mot den høye risikoen i markedet for næringseiendom – denne kan også stagges gjennom kredittregulering. Disse medlemmer mener det er avgjørende at en innskjerping i utlånspraksisen ikke bare skjer ved at rentene etter hvert økes, da dette rammer de mest sårbare låntakerne hardest, og i seg selv kan utgjøre en systemisk risiko. Også av denne grunn kan det være mer hensiktsmessig å regulere mengden enn prisen på boliglånene.

Disse medlemmer mener det trengs både kort-siktige og langsiktige grep for en bedre kredittregulering. På kort sikt må vi få stagget de utlånene til bolig som er minst nødvendige og driver prisene opp. Bankenes totale utlån til bolig må begrenses, uten at førstegangskjøpere får mindre tilgang til lån – gjennom differensierte egenkapitalkrav i boliglånsforskriften eller på annet vis dersom det er mer hensiktsmessig. På lengre sikt trengs det en gjennomgang av kredittreguleringen for å sørge for en bedre samfunnsøkonomisk allokering av kreditt, der mindre bør gå til spekulasjon, bolig og næringseiendom og mer f.eks. til produktive grønne næringer. Også her må førstegangskjøpernes interesser sikres.

Disse medlemmer viser videre til høringsinnspill fra Eiendom Norge om at utlånsforskriften bør stimulere til økt bruk av fastrente. Dette kan være et godt

tiltak både for å skjerme husholdninger mot risikoen for renteoppgang og redusere den systemiske risikoen forbundet med det høye gjeldsnivået.

2.3 Bedriftene og næringseiendomsmarkedet

2.3.1 SAMMENDRAG

Mens mange foretak innen transport, oljerelaterte næringer, personlig tjenesteyting, kultur og overnatting og servering opplevde store inntjeningsfall under pandemien, har øvrige næringer i hovedsak klart seg godt. Myndighetenes ulike støtteordninger har vært viktige for foretakene. Risikoen for store utlånstap i bankene begrenses av at de næringene som har vært hardest rammet av pandemien, står for en liten andel av bankenes utlån. Næringseiendomsmarkedet, som bankene har mest utlån til, og som historisk har påført bankene størst tap, har i liten grad vært direkte berørt av pandemien. Fremover kan mer hjemmekontor, redusert reisevirksomhet og økt netthandel påvirke etterspørselen og prisene i næringseiendomsmarkedet.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

2.3.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen evaluere effekten av krisetiltakene rettet mot næringslivet i forbindelse med koronapandemien og kartlegge hvor mye av nærings-eiendomsbransjens fortjeneste i 2020, 2021 og 2022 som kan tilskrives krisetiltakene.»

«Stortinget ber regjeringen utrede i hvilken grad bankenes kredittgivning er samfunnsøkonomisk gunstig, og vurdere hvordan kredittregulering kan gjøre allokeringen av kreditt mer effektiv med sikte på å nå særlig målene i Parisavtalen og ellers støtte realøkonomien.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til omtalen i meldingen av at næringseiendomsmarkedet i liten grad har vært direkte berørt av pandemien. Samtidig slås det fast at pandemien har rammet næringslivet skjevt, og at bedrifter innenfor en lang rekke næringer har opplevd store inntjeningsfall.

Disse medlemmer viser til at husleiekostnader utgjør en stor del av kostnadene for små og mellomstore bedrifter, og at mange møtte liten vilje fra huseierne til

å innvilge betalingsutsettelse eller leiefritak under pandemien. Slik endte mye av støtten fra fellesskapet, som ble gitt for å sikre flest mulig arbeidsplasser, opp som fortjeneste for næringssektorsbransjen. Disse medlemmer mener dette peker i retning av at måten krisetiltakene var utformet på, uten krav om at også huseierne skulle bidra til dugnaden, bidro til å skjerme leieinntektene og overskuddene til de store eiendomselskapene.

Komiteens medlem fra Rødt viser til at Rødt tidligere har pekt på at store eiendomselskaper innehar en særlig sterk maktposisjon i økonomien, og at det taler for at det bør utredes om bransjen skal skattlegges hardere enn øvrig næringsvirksomhet, eksempelvis etter mønster av ekstraskatten finansselskaper betaler på sine overskudd.

2.4 Lønnsomhet og likviditet i bankene

2.4.1 SAMMENDRAG

Mens koronapandemien bidro til svake resultater for norske banker i 2020, bedret bankenes lønnsomhet seg i 2021 og var tilbake på om lag samme nivå som før pandemien. Forbedringen skyldes i hovedsak lave utlånsstap og god utvikling for provisjonsinntekter. God likviditet i bankene er viktig både for den enkelte bank og for å redusere systemrisiko. Norske banker har god margin til gjeldende krav til likviditetsreserve og kommende krav til stabil og langsiktig finansiering.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

2.4.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til at bankene bistår kunder ved utstedelse av rentepapirer og handler aktivt på vegne av seg selv og kunder. Flertallet understreker at man ikke har noen garanti for at bankene i fremtiden ikke vil ta større risiko i verdipapirer eller derivater. I så fall kan en samordning av verdipapirvirksomhet og tradisjonell bankvirksomhet være uheldig for finansiell stabilitet. Et knapt mindretall i Finanskriseutvalget, bestående av Randi Flesland, Jon M. Hippe, Thore Johnsen, Tore Lindholt, Stein Reegård, Bent Sofus Tranøy og Karen Helene Ulltveit-Moe, anbefalte at bankenes adgang til å ta risiko gjennom annen aktivitet enn kjernevirksomheten bør avgrenses ytterligere ut over det som i dag er nedfelt i norsk bank- og konsernlovgivning.

Flertallet viser til at erfaringer fra finanskrisen i 2008 tilsier at utenlandske banker i stor grad velger å trekke seg ut fra fremmedmarkeder i en krisesituasjon.

Det er derfor viktig at en tilstrekkelig stor andel av det innenlandske bankmarkedet betjenes av banker hjemmehørende i Norge. I motsatt tilfelle kan konsekvensene av f.eks. en global finanskrisen bli svært mye mer alvorlige for Norge enn de ellers ville ha blitt.

Flertallet viser til at det ikke er noen kvantitativ begrensning på hva banker kan holde av risikable, private rentepapirer eller derivater.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem tiltak for å redusere den systemiske risikoen forbundet med bankfinansiering gjennom obligasjoner med fortrinnsrett (OMF), den underliggende avhengigheten av utviklingen i boligmarkedet samt kryssseierskap til OMF i banksektoren.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som ytterligere reduserer bankenes adgang til å ta risiko utenfor kjernevirksomheten.»

«Stortinget ber regjeringen sette ned et utvalg som skal vurdere hvordan man kan øke markedssandelene til banker og finansinstitusjoner hjemmehørende i Norge, og komme tilbake til Stortinget i Finansmarkedsmeldingen 2023.»

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet de Grønne stemte for dette forslaget i forbindelse med Finansmarkedsmeldingen 2021.

Disse medlemmer ønsker å begrense spekulative kapitalstrømmer både mellom og innad i land og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et internasjonalt samarbeid om skattlegging av valutatransaksjoner og finansielle transaksjoner med verdipapirer.»

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet de Grønne stemte for dette forslaget i forbindelse med Finansmarkedsmeldingen 2021.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet er enige i at bankenes adgang til å ta risiko utenfor kjernevirksomheten bør begrenses.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser til at de fleste norske banker har rentepapirer, som blant annet fungerer som likviditetsbuffer. En stor del av norske bankers tap under finanskrisen

kom fra rentepapirer som falt i verdi. En bank som DNB har også en betydelig derivatportefølje. Norske regler er altså ikke til hinder for at en bank kan ha en utstrakt verdipapirvirksomhet. Større norske banker driver også virksomhet som likner på investeringsbankvirksomhet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at bankene under koronapandemien fikk en rekke gunstige vilkår som gjorde det mulig for dem å øke sine utlån: Den motsykliske kapitalbufferen ble satt ned, styringsrenten ble satt til null, og Stortinget opprettet en lånegarantiordning for lån til bedrifter der staten tar 90 pst. av tapene. Lånegarantiordningen har blitt forlenget ut juni 2022, mens den motsykliske kapitalbufferen først vil være tilbake på 2,5 pst. fra mars 2023.

Disse medlemmer vil peke på at mange levedyktige bedrifter med store likviditetsproblemer, for eksempel i utelivsbransjen, ikke fikk lån gjennom lånegarantiordningen. Disse medlemmer er derfor bekymret for at ordningen ikke i tilstrekkelig grad virket etter hensikten, samtidig som bankene nøt store økonomiske fordeler av krisepolitikken. Disse medlemmer mener at en større bruk av offentlige finansinstitusjoner kunne sørget for at flere levedyktige bedrifter fikk støtte, uten at man hadde trengt å subsidiere profittsøkende private banker. I en eventuell fremtidig krise av lignende art bør Norge ha en finansiell beredskap i de offentlige finansinstitusjonene til å yte kreditt og også til å sørge for betydelig raskere utbetaling til dagpengeomtakere og andre stønadsmottakere.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen evaluere effekten av krisetiltakene rettet mot bankene i forbindelse med koronapandemien og kartlegge hvor mye av bankenes fortjeneste i 2020, 2021 og 2022 som kan tilskrives krisetiltakene.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Norge har beredskap i offentlige finansinstitusjoner til å umiddelbart yte kreditt til næringslivet i en akutt økonomisk krise.»

Disse medlemmer viser til at bankenes utlån i hovedsak går til eiendom. Ifølge Norges Banks rapport «Det norske finansielle systemet 2021» går rundt 60 pst. av bankenes utlån til bolig og næringseiendom, og drøyt én pst. til industri. Disse medlemmer viser til at en hovedårsak til at kreditten allokeres slik, er at å gi lån med pant i fast eiendom er det som er bedriftsøkonomisk mest lønnsomt for de private bankene. Det er likevel langt fra samfunnsøkonomisk optimalt. Det bidrar til problemene med høy gjeld, høye boligpriser og finansiell ustabilitet – en slags «økonomisk forurens-

ning». Disse medlemmer peker på at ny kreditt er ny kjøpekraft i økonomien, som i betydelig større grad bør kanaliseres i retning av nye, grønne næringsprosjekter. Disse medlemmer mener dette problemet må belyses og kartlegges, slik at vi kan få et kredittvesen som i størst mulig grad støtter opp under samfunnets økonomiske mål.

Disse medlemmer peker på at obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) står for om lag halvparten av bankenes markedsfinansiering. Dette innebærer at utviklingen i boligmarkedet er en risikofaktor for bankenes finansieringsmuligheter i OMF-markedet. Disse medlemmer er bekymret for at høy boligprisvekst over tid, sammen med historisk høy gjeldsgrad i husholdningene og økonomisk usikkerhet på grunn av dyrtid og krigen i Ukraina, utgjør en risiko for finansiell stabilitet. Disse medlemmer viser til at det i meldingen påpekes at fremveksten av OMF innebærer nye sårbarheter, fordi utviklingen i boligmarkedet er en risikofaktor for bankenes finansieringsmuligheter samt på grunn av krysseierskap der bankene eier hverandres OMF, noe som gir systemisk sårbarhet dersom flere banker vil selge OMF samtidig, og mulige forsterkede virkninger gjennom tilbakeslag i boligmarkedet. Disse medlemmer viser til at flertallet på Stortinget likevel vedtok en lettelse i reglene for OMF senest i forbindelse med behandlingen av Prop. 42 LS (2021–2022) i februar 2022.

2.5 Digital sårbarhet og klimarisiko

2.5.1 SAMMENDRAG

Digitalisering i finanssektoren bidrar til en mer effektiv produksjon av finansielle tjenester, men innebærer også nye risikoer. For eksempel kan alvorlig svikt i IKT-systemer i verste fall true den finansielle stabiliteten. Videre innebærer klimaendringene og klimapolitiske tiltak også risiko i det norske finansielle systemet. Hvordan finansmarkedene påvirkes av klimarisiko, vil avhenge av hvordan, og om, klimamålene nås.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

2.5.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at finanssektoren spiller en viktig rolle i omstillingen til et nullutslippssamfunn gjennom å kanalisere privat kapital til bærekraftige prosjekter og løsninger. Men forutsetningen for en velfungerende markedsøkonomi er at informasjon er korrekt og tilgjengelig, at innsatsfaktorer og ressurser er riktig priset, og at vi opererer etter felles standarder. Dette er også grunnleggende for å redusere finansiell risiko knyttet til klimaendringer. Det betyr at politiske klimareguleringer selvsagt må være

resultatorienterte og effektive og faktisk fremme bærekraftig omstilling og utvikling. Finanssektoren har lang erfaring med å vurdere risiko, der klima- og miljørisiko lenge har vært en naturlig del av vurderingene.

Disse medlemmer merker seg at Finans Norge ønsker at myndighetene skal være proaktive i sin innsats for bærekraftig utvikling, også i finansmarkedene og finansnæringen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at politiske klimareguleringer innebærer finansiell risiko, og at nasjonale særreguleringer først og fremst har symbolverdi og ikke kutter verdens utslipp. Disse medlemmer mener at særnorske reguleringer og avgifter med klimabegrunnelse rammer norske arbeidsplasser og husholdningens kjøpekraft og bare flytter utslipp til andre land.

2.6 Regulering og tiltak mot sårbarheter

2.6.1 SAMMENDRAG

Virkemidlene i makroreguleringen er ment å redusere systemrisiko som oppstår i samspillet mellom finanssystemet og resten av økonomien eller mellom ulike deler av finanssystemet. Utlånsforskriften skal bidra til en mer bærekraftig utvikling i husholdningenes gjeld, og færre husholdninger tar i dag opp svært høye lån i forhold til inntekt eller boligens verdi enn tidligere. Samtidig har gjennomsnittlig lån i forhold til inntekt økt, og flere tar opp lån som ligger tett opp mot grensene i forskriften. Utlånsforskriften skal evalueres høsten 2022.

Kapitalkrav skal bidra til at bankene er robuste mot utlånstap. Kravene er satt kraftig opp i årene etter finanskrisen, i hovedsak i form av ulike bufferkrav. Den motsykliske bufferen skal gjøre bankene mer solide og robuste overfor utlånstap i en fremtidig lavkonjunktur og dempe faren for at bankene skal bidra til å forsterke en nedgangskonjunktur ved å redusere kredittgivningen. I mars 2020 ble bufferen satt ned fra 2,5 pst. til 1 pst. for å gi bankene økt utlånskapasitet under pandemien. I 2021 og 2022 er det besluttet å øke bufferen, slik at den vil være tilbake på 2,5 pst. fra mars neste år.

Regjeringen legger stor vekt på å bidra til likest mulig regulering for norske og utenlandske banker i Norge og for små og store banker. Her er innføringen av en utvidet SMB-rabatt, samme systemrisikobufferkrav for norske og utenlandske banker og en ny og mer risikofølsom standardmetode for kapitalkrav viktige tiltak. Regjeringen vil fortsette å bruke det nasjonale handlingsrommet i EØS-reglene til å sikre en god regulering tilpasset nasjonale forhold.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

2.6.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

2.7 Forsikrings- og pensjonsmarkedet

2.7.1 SAMMENDRAG

Økende levealder og et lavt rentenivå har stor betydning for pensjonsleverandørene. Det er viktig at pensjonsleverandørene sørger for at reservene er tilstrekkelige til å finansiere de lovede pensjonsutbetalingene, og at de med god margin kan håndtere risikoen de tar på seg. Norske forsikringsforetak er underlagt soliditetskrav som følger av EUs Solvens II-regelverk. EU-kommisjonen la i september 2021 frem forslag til revisjon av regelverket. Norske myndigheter har fulgt prosessen og arbeidet for at nye krav skal være godt tilpasset det norske forsikringsmarkedet.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

2.7.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

2.8 Innsats mot hvitvasking og terrorfinansiering

2.8.1 SAMMENDRAG

Tilstrekkelig innsats mot hvitvasking og terrorfinansiering er avgjørende for tilliten i det norske finanssystemet og mulighetene til å ta del i den internasjonale økonomien. Innsatsen er betydelig skjerpet de seneste årene. Den norske antihvitvaskingsinnsatsen styres i stor grad av internasjonale forventninger og krav, særlig fra EU gjennom EØS-avtalen.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

2.8.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser til at både Finanstilsynet og Økokrim gjennomgående har langt mindre ressurser og ansatte enn finansinstitusjonene de skal både ettergå og samarbeide med for å bekjempe hvitvasking og annen økonomisk kriminalitet. Det er gode grunner til å regne med at det nettopp er tradisjonelle og etablerte finansinstitusjoner som blir brukt til hvitvasking, skatteunndragelse og korrupsjon. Likevel er etterlevelsen av hvitvaskingsregelverket i en bank som DNB altfor dårlig.

Disse medlemmer vil også peke på at blant annet DNB er nevnt i flere av de store lekkasjene om skatt og finans som har vært de siste årene, eksempelvis ved at DNB har hatt kunder anklaget for blant annet våpen-smugling og korrupsjon. Disse medlemmer vil un-

derstrekke viktigheten av å øke bevilgningene til både Økokrim og Finanstilsynet.

Disse medlemmer vil også peke på avsløringer i media i senere år samt rapporten fra Transparency International Norge, «Hvem eier Oslo? Hvitvaskingsrisiko i eiendomsmarkedet», som konkluderer med at det er vesentlig risiko for at eiendomsmarkedet i Oslo brukes til hvitvasking og til å skjule penger. Skjult eierskap, hemmelighold, kompliserte selskapsstrukturer og indirekte transaksjoner via stråmenn er med på å gjøre hvitvasking i eiendomsmarkedet mulig. I tillegg gjør store transaksjonsvolumer det krevende å følge med på pengestrømmer og å oppdage mistenkelige eller ulovlige transaksjoner.

Disse medlemmer viser videre til de ferske avsløringene i E24 basert på arbeidet til forskningsstiftelsen Center for Advanced Defence Studies, som blant annet viser at 374 villaer og leiligheter i Dubai, med en samlet verdi på 1,1 mrd. kroner, er registrert på 259 personer med norsk tilknytning. 20 pst. av disse eiendommene er knyttet til personer som er dømt eller etterlyst. Som førsteadvokat i Økokrim, Petter Nordeng, uttalte til E24, gir dette «grunn til mistanke om at utbytte fra straffbare handlinger i Norge er benyttet til å kjøpe eiendom i Dubai».

Disse medlemmer mener det er synd at årets finansmarkeds melding ikke går videre inn på disse problemstillingene. Disse medlemmer mener økt åpenhet er avgjørende for å bekjempe økonomisk kriminalitet og hvitvasking, og vil videre understreke at sanksjonene mot russiske oligarkar ville vært betydelig mer treffsikre både for Norge og andre land dersom vi hadde nasjonale og internasjonale eierskapsregistre.

Disse medlemmer imøteser at registeret over reelle rettighetshavere kommer på plass snarest, og mener Norge må ta initiativ til et internasjonalt eierskapsregister.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å sette i gang arbeidet med et internasjonalt eierskapsregister.»

3. Kundene i finansmarkedene

3.1 Innledning

3.1.1 SAMMENDRAG

Velfungerende finansmarkeder er avgjørende for økonomiens vekst- og omstillingsevne og for folks hverdag. Kapitalmarkedene skal bidra til at lønnsomme prosjekter har tilgang til kapital hvor prisene gjenspeiler risikoen, at risiko fordeles på en hensiktsmessig måte, og at husholdninger får tilgang til lån og investeringsmu-

ligheter. Ikke-profesjonelle kunder har behov for et særlig vern i finansmarkedene, ettersom de ofte har svakere forutsetninger til å vurdere risiko, kostnader og avkastningspotensial enn profesjonelle investorer.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

3.1.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

3.2 Tilgang på lån og annen finansiering

3.2.1 SAMMENDRAG

De norske verdipapirmarkedene fungerer godt, norske banker er solide og likvide, og offentlige virkemidler er tilgjengelige for de som av ulike grunner ikke får dekket sitt finansieringsbehov i markedet. Totalt sett har kredittverdige kunder og lønnsomme prosjekter over hele landet god tilgang til finansiering.

Banklån er den viktigste kilden til kreditt både for husholdninger og næringsliv i Norge. Mens større bedrifter oftere benytter både banklån og verdipapirlån, er mindre bedrifter og bedrifter i distriktene oftere avhengig av lokale og regionale sparebanker med god kjennskap til sitt geografiske marked. Departementet legger vekt på at regelverket skal bidra til at banker og andre finansforetak skal være en trygg og god finansieringskilde for næringslivet over hele landet, som kan yte tjenester og innfri forpliktelser overfor resten av økonomien også i usikre tider. Lån til kjøp og bygging av bolig utgjør om lag 94 pst. av bankenes utlån til norske husholdninger. Det er jevnt over god tilgang på ulike typer lån til personkunder i Norge, fra lange og godt sikrede boliglån til kortere forbrukslån uten sikkerhet.

Aktiviteten i det norske verdipapirmarkedet var høy i 2021, og i løpet av pandemien har husholdningene økt sine finansinvesteringer. Oslo Børs og Euronext Securities Oslo spiller en viktig rolle i det norske finansielle systemet ved å bidra til en god og effektiv kapitaltilgang til norske virksomheter og næringer. For at det norske verdipapirmarkedet skal fortsette å være en effektiv finansieringskilde for næringslivet og attraktivt for investorer, må aktørene ha tiltro til at markedet er velregulert og gjennomskiktig, at relevant informasjon er allment tilgjengelig, og at overtredelser av regelverket blir forebygget, avdekket og fulgt opp. Finanstilsynet har en viktig rolle i å sikre tilliten til markedet gjennom tilsynet med verdipapirforetak og handelsplasser.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

3.2.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

3.3 Forbrukslån

3.3.1 SAMMENDRAG

Veksten i forbrukslån var lenge svært høy, men har de siste årene bremsset opp. Både i 2020 og 2021 var utlånsveksten negativ. Mislighold og tap på forbrukslån er betydelig høyere enn for andre typer lån, og til tross for at bankene har økt salget av misligholdte lån til tredjeparter, har misligholdsandelen økt mye. I første halvår 2021 var det imidlertid en reduksjon på 3,5 pst. i tallet på inkassosaker knyttet til forbruksgjeld.

Det er fra 2017 blitt gjennomført en rekke ulike tiltak som skal bidra til at markedet for forbrukslån fungerer bedre. Som følge av krav til utlånspraksis for forbrukslån og den nye gjeldsinformasjonsloven må bankene nå gjøre grundige kredittvurderinger på grunnlag av pålitelig informasjon fra gjeldsinformasjonsforetakene, og de skal ikke yte forbrukslån til kunder som ikke har tilstrekkelig betjeningsevne, eller som vil få for høy samlet gjeld. Regjeringen arbeider med utvidelse av gjeldsinformasjonsloven og mulig ny regulering av tilleggsfordeler ved opptak av kreditt og rentetak for forbrukslån.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

3.3.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, stiller seg positiv til regjeringens omtale i meldingen av forbrukslån og usikret gjeld og er glad for at regjeringen har satt i gang arbeidet med flere tiltak på området. Flertallet mener likevel at det trengs strengere regulering av forbrukslån og den risikoen slike lån medfører for folks privatøkonomi, samt systemrisikoen med det høye misligholdet. Markedsføring av forbrukslån utnytter folk i en sårbar situasjon og bør forbys. Flertallet er videre glad for at regjeringen vil vurdere behovet for rentetak når forbrukerkredittdirektivet er vedtatt i EU.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ber om at det følges med på utviklingen av et eventuelt gråmarked for forbrukslån, for å sikre at eventuelle nye aktører som tilbyr lån utenfor det etablerte banksystemet, underlegges de samme forbrukerregler som tradisjonelle utlånsvirksomheter.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser til egne forslag om markedsføring av for-

brukslån, innføring av rentetak og en rekke andre tiltak for å lukke gjeldsfeller i Dokument 8:200 S (2021–2022).

3.4 Tilbud og bruk av kontanter

3.4.1 SAMMENDRAG

De fleste betalingene i Norge i dag skjer med elektroniske løsninger, men for flere grupper er kontanter fortsatt viktig. Kontanter har også en viktig beredskapsfunksjon. Bankene har over flere år nedskalert sitt kontanttilbud, men har gått sammen om en fellesløsning for innskudd og uttak av kontanter i dagligvarebutikker, kalt «Kontanttjenester i butikk». Tjenesten er tilgjengelig over hele landet. Finansdepartementet fastsatte i mars 2022 nye forskriftsregler som klargjør bankenes plikt til å sørge for at deres kunder kan sette inn og ta ut kontanter, enten i bankens egen regi eller gjennom avtale med andre tilbydere av kontanttjenester. Regjeringen tar i 2022 sikte på å sette ned et utvalg som skal vurdere kontanternes rolle i samfunnet fremover.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

3.4.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteenes medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at kontanter fortsatt er viktig for mange grupper, og disse medlemmer mener at kontanter har en viktig beredskapsfunksjon. Disse medlemmer registrerer at bankene over tid har nedskalert sitt kontanttilbud, og mener det nå er viktig med en avklaring av kontanternes fremtidige rolle i samfunnet. Disse medlemmer forventer at regjeringen raskt kommer i gang med arbeidet med en vurdering av dette og kommer tilbake til saken i statsbudsjettet for 2023.

3.5 Tjenestepensjon

3.5.1 SAMMENDRAG

Arbeidsgivere i privat sektor må ha tjenestepensjonsordning for sine ansatte. Etter 2000 har de tradisjonelle ytelsesordningene blitt faset ut, og innskuddsordninger er nå den dominerende formen for tjenestepensjonsordning i privat sektor. Regelverket for de private tjenestepensjonsordningene er fortsatt i endring. De overordnede målene for prosessene er trygghet for opp-tjente pensjoner, en effektiv og rasjonell forvaltning av pensjonskapital, god oversikt og mulighet til innflytelse over egen pensjon og velfungerende konkurranse i markedet.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

3.5.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

3.6 Eiendomsmegling

3.6.1 SAMMENDRAG

Trygg og effektiv bolighandel er viktig for forbrukerne. Eiendomsmeulingsutvalgets utredning med forslag til ny eiendomsmeulingslov har vært på høring. Utredningen og de mottatte høringsuttalelsene er til vurdering i Finansdepartementet.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

3.6.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

4. Et digitalt finanssystem

4.1 Innledning

4.1.1 SAMMENDRAG

Digitaliseringen av finansielle tjenester bidrar til kostnadseffektivisering, bredere tjenestetilbud og økt konkurranse. For eksempel blir den fysiske avstanden mellom tilbyder og etterspørter mindre viktig. Innovasjon i finansnæringen har også fått anvendelse utenfor næringen, så som BankID, og det er generelt betydelige positive samspill effekter mellom offentlig sektor og finanssektoren. Samtidig gir nye produkter og tjenester, og økt avhengighet av IKT-systemer, opphav til nye risikoer og sårbarheter. Regjeringen er opptatt av å legge til rette for digitalisering og innovasjon, samtidig som sikkerhet, forbrukervern og finansiell stabilitet ivaretas.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

4.1.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser til at betalingstjenestedirektivet, PSD2, har gitt tilbydere av betalingstjenester anledning til å samle kontoinformasjon fra kundene. Disse medlemmer viser til at selv om dette kan være praktisk for kundene og det er regulert slik at tredjepart ikke skal få betalingsinformasjon, er det åpenbare personvernproblemstillinger knyttet til dette, som Datatilsynet også har uttrykt bekymring for. Det er stor kommersiell interesse i informasjon om kjøpsøyeblikk, data som kobler sammen lokasjon og betalingsinfo, som kan bidra til målrettet markedsføring mot konsumentene. Disse medlemmer er opptatt av å verne forbrukeren og personvernet mot disse interessene.

4.2 Innovasjon og konkurranse

4.2.1 SAMMENDRAG

Både i Norge og internasjonalt tas ny eller eksisterende teknologi i økende grad i bruk for å tilby finansielle tjenester på nye måter. Det skaper også behov for avklaringer og veiledning fra myndighetene, og Finanstilsynet har etablert et kontaktpunkt og en regulatorisk sandkasse for fintech. Målet er bl.a. å bidra til innovasjon og økt forståelse av regulatoriske krav.

Regjeringen er opptatt av at forbrukere enkelt skal kunne bytte bank. Det krever at bankene selv har gode løsninger, og at regulering og andre rammebetingelser er tilpasset utviklingen i markedene. Det har blitt enklere å bytte bank de siste årene, bl.a. fordi norske banker har samlet seg om bransjeregler som nå i stor grad lovfestes i ny finansavtalelov. I tillegg kan nye tjenester gjøre det enda lettere å bytte eller bruke flere banker samtidig, og Finansportalen har i mange år gjort det enkelt både å sammenligne og bytte mellom tilbydere. Mer omfattende bankbyttetjenester kan være et alternativ til en nærmere vurdering av såkalt kontonummerportabilitet. Regjeringen tar sikte på å følge opp dette overfor bankene.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

4.2.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

4.3 Kryptovaluta og desentralisert finans

4.3.1 SAMMENDRAG

Markedet for kryptovalutaer har vokst kraftig siden lanseringen av Bitcoin i 2009. Utviklingen gjenspeiler fremveksten av desentralisert finans («DeFi») mer generelt, som potensielt kan bidra til en mer effektiv finanssektor og til finansiell innovasjon. Utviklingen innebærer også betydelig risiko, bl.a. for hvitvasking og terrorfinansiering og omgåelse av sanksjoner. I Norge som i EU har kryptovalutaer falt utenfor det meste av finansmarkedsreguleringen, men de siste årene har det kommet mange reguleringsinitiativ både internasjonalt og i EU.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

4.3.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt støtter det grundige utredningsarbeidet Norges Bank har gjort så langt om digitale sentralbankpenger. Disse medlemmer mener en plan for innføring av digitale sentralbankpenger bør Ferdigstilles så fort som mulig, slik at Stortinget kan ta en-

delig stilling til en innføring. Disse medlemmer vil understreke behovet for å intensivere dette arbeidet i lys av fremveksten av både kryptoaktiva og konkurrerende betalingsløsninger fra store multinasjonale teknologiselskaper som på sikt kan underminere nasjonale pengeenheter samt tillit til og åpenhet i pengevesenet, noe blant andre Den internasjonale oppgjørsbanken (BIS) har påpekt. Det dreier seg om å bevare penger som et kollektiv gode og suvereniteten i den økonomiske politikken.

Disse medlemmer viser til at en stadig mindre andel av pengemengden er kontanter. Andelen av pengemengden som er kontanter har ligget rundt 2 pst., og under pandemien ble i tillegg andelen transaksjoner med kontanter redusert til et minimum. Disse medlemmer viser til at det innebærer at private banker nå står for nesten hele pengeforsyningen til publikum ved at de skaper kontopenger når de utsteder lån. Dersom kontanter faller bort uten at vi har et digitalt offentlig alternativ, vil hele pengeforsyningen være privatisert uten at det ligger noen politisk beslutning bak dette. Disse medlemmer mener innføring av digitale sentralbankpenger er et naturlig skritt for å sikre at Norges Bank kan opprettholde sin rolle i landets pengeforsyning i en situasjon hvor kontantbruken er nedadgående.

Disse medlemmer viser til at kontanter, i kraft av å være utstedt av sentralbanken, har andre egenskaper som private kontopenger mangler. De er kredittrisikofrie, og i tillegg er de tvungent betalingsmiddel. Disse medlemmer viser til at sentralbanksjef Ida Wolden Bache under høringen vektla betydningen av å kunne tilby et kredittrisikofritt alternativ til de private kontopengene til publikum. Disse medlemmer mener at et sentralt prinsipp ved utformingen av digitale sentralbankpenger må være å sikre folk et reelt valg om å oppbevare sine midler uten å måtte ta kredittrisiko, og at dette prinsippet ikke må innskrenkes av kommersielle hensyn til bankenes risikosøkende virksomhet. Disse medlemmer mener derfor et lavterskel offentlig kontotilbud med digitale sentralbankpenger foreløpig virker som den beste måten å sikre publikum denne muligheten på, men imøteser videre utredninger av dette samt utviklingen i andre land.

Disse medlemmer er enig i at mulighetene til å formidle kreditt ikke bør svekkes mer enn nødvendig ved innføringen av digitale sentralbankpenger, men er uenig i at det er et poeng i seg selv at privat sektors rolle i kredittformidlingen ikke skal svekkes. Prinsipielt sett er det viktigste her å sikre publikum reell frihet til å velge et kredittrisikofritt aktivum for oppbevaring av verdier. Disse medlemmer vil videre understreke at privat sektor i lang tid har stått for en samfunnsøkonomisk uheldig allokering av kreditt, der mesteparten går til bolig og næringseiendom og bare en marginal andel går til industri og annen næring. Disse medlemmer vil vi-

dere vise til at bankenes finansieringskostnader har gått ned som følge av den gradvise økningen i kontopenger.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag.

«Stortinget ber regjeringen fastsette et mål om å redusere de private bankenes andel av pengeforsyningen.»

«Stortinget ber regjeringen utrede effektene av et pengevesen som tar i bruk digitale sentralbankpenger, kombinert med en økt offentlig kredittformidling gjennom eksisterende eller nye finansinstitusjoner.»

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt stemte for dette forslaget i forbindelse med Finansmarkedsmeldingen 2021.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil videre understreke at privat sektor i lang tid har stått for en samfunnsøkonomisk uheldig allokering av kreditt, der mesteparten går til bolig og næringseiendom og bare en marginal andel går til industri og annen næring.

Dette medlem viser videre til sine forslag i Dokument 8:223 S (2021–2022) og merknader i behandlingen av dette.

4.4 Håndtering av digital sårbarhet

4.4.1 SAMMENDRAG

Den finansielle infrastrukturen i Norge er i hovedsak robust. Det har til nå ikke vært sikkerhetshendelser med konsekvenser for den finansielle stabiliteten, men angrepene øker fra år til år, og finansforetakene må forholde seg til et trusselbilde i kontinuerlig endring. Selv om finanssektoren er godt rustet til å håndtere hendelser både av operasjonell og ondsinnet karakter, er det utviklingstrekk som kan gjøre tilbudet av finansielle tjenester mer utsatt fremover. Både myndighetene og sektoren selv må fortsette å arbeide for å sikre en robust finansiell infrastruktur i møte med denne utviklingen.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

4.4.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

5. Grønn omstilling: risiko og muligheter i finanssektoren

5.1 Innledning

5.1.1 SAMMENDRAG

De fysiske effektene av klimaendringene kan få betydelige konsekvenser også for finansmarkedene, men det er særlig omstillingen til et lavutslippssamfunn som kan utgjøre en risiko for den finansielle stabiliteten på kort og mellomlang sikt. Finansforetak må identifisere klima- og miljørelatert risiko de er eksponert mot, mens overvåking og tiltak mot systemvirkninger er en viktig oppgave for myndighetene. Ulike finansforetak vil påvirkes av klimarisiko på ulike måter. Skadeforsikringsforetak er særlig eksponert mot fysisk risiko, bl.a. i form av mer og kraftigere ekstremvær, mens både fysisk risiko og overgangsrisiko kan øke bankenes kredittrisiko, eksempelvis ved at bankene har lån til foretak som er særlig utsatt for overgangsrisiko.

Omstillingen til en bærekraftig økonomi vil kreve store investeringer, og i EU har det de siste årene kommet flere regelverksendringer som skal legge til rette for at kapitalmarkedene i større grad finansierer bærekraftige prosjekter og aktiviteter. Regjeringen stiller seg bak EUs mål om å legge til rette for finansiering av omstillingen til en miljømessig bærekraftig økonomi. EUs klassifiseringssystem (taksonomi) for bærekraftig økonomisk aktivitet er et sentralt tiltak, og regjeringen støtter arbeidet for å gjøre det lettere å identifisere bærekraftige investeringer. For at taksonomien skal være et effektivt og troverdig verktøy, må kriteriene være ambisiøse og vitenskapsbaserte. Regjeringen arbeider for å ivareta norske interesser i EUs arbeid med å videreutvikle taksonomien, med mål om at systemet skal være et verktøy for norske virksomheter som ønsker å finansiere virksomhet som allerede er bærekraftig, eller ønsker å omstille sin virksomhet i en bærekraftig retning.

Markedet for finansielle instrumenter som skal finansiere bærekraftige prosjekter eller er strukturert for å gi insentiver til utslippskutt, er i betydelig vekst både i Norge og internasjonalt. Europakommisjonen la i juli 2021 frem forslag om en forordning om en EU-standard for grønne obligasjoner.

Tilgang til relevant informasjon er viktig for at aktørene i finansmarkedene skal kunne vurdere og prise risiko riktig. Europakommisjonen la i april 2021 frem et forslag til et nytt direktiv om selskapers bærekraftsrapportering som skal legge til rette for omstilling i tråd med Europas grønne giv. Finansdepartementet ba i oktober 2021 Verdipapirlovutvalget om å utrede norsk gjennomføring av direktivet.

Regjeringen forventer at store norske foretak i sin selskapsrapportering inkluderer informasjon om hvordan de påvirkes av og håndterer klima- og miljørisiko, og hvordan selskapets aktiviteter påvirker klima og miljø, herunder om klimagassutslipp fra verdikjeder der det er relevant. Regjeringen oppfordrer også foretak som ikke er underlagt lovkrav om å rapportere klima- og miljørelevant informasjon, om å rapportere på frivillig basis. Regjeringen er positiv til at det utvikles felles standarder for bærekraftsrapportering på europeisk nivå som kan bidra til bedre og mer sammenlignbar informasjon.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

5.1.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen rapportere på klimarisiko og naturrisiko i norsk økonomi i hvert statsbudsjett.»

«Stortinget ber regjeringen gi Finanstilsynet i oppdrag å jevnlig kjøre stresstester av naturrisiko i tillegg til klimarisiko i norske finansinstitusjoner.»

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan rammevilkårene for og reguleringen av finansbransjen kan endres slik at de fremmer omstilling og klimakutt, og slik at klima og klimarisiko vektlegges mer i kredittprosessen.»

«Stortinget ber regjeringen utrede opprettelsen av en statlig grønn investeringsbank.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er bekymret for en utvikling med nye regelverk og rapporteringskrav fra EU med klimabegrunnelse som medfører mer byråkrati. Dette blir i særlig grad en byrde for små og mellomstore næringsaktører. Disse medlemmer støtter ikke en utvikling der politikere og byråkrater skal skape nye markeder ved hjelp av reguleringer og særavgifter. Disse medlemmer vil jobbe imot videre byråkratisering og mener målsettingen skal være færre rapporteringskrav for bedriftene og ikke flere. På denne bakgrunn støtter disse medlemmer ikke regjeringens forventninger om at norske foretak skal rapportere på klima- og miljøinformasjon. Det er allerede for mange lov- og rapporteringskrav pålagt bedriftene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt vil understreke at prising av utslipp, kombinert med omfordelende tiltak, er et ho-

vedvirkemiddel i klimapolitikken, men at markedet ikke er i stand til å løse opp i «eksternaliteter» alene ved hjelp av prising. Når vi fremover skal leve av klimavennlige varer og tjenester, må også finanssektoren legges om, slik at kapitalen finner veien dit samfunnet trenger den. Det betyr at de delene av finanssektoren som motvirker grønn omstilling og driver overdreven spekulativ virksomhet, må begrenses så mye som mulig.

Disse medlemmer understreker at klimarisiko er en trussel mot finansiell stabilitet, og at Norge står overfor betydelig klimarisiko. Det er et spørsmål om norsk økonomi, som er så tett knyttet til petroleumsindustrien, tåler at verden lykkes med å nå klimamålene.

Disse medlemmer stiller seg positivt avventende til at meldingen slår fast at arbeidet med scenarioanalyser og stresstester med tanke på klimarisiko er i en startfase, men vil understreke at stresstestene også må ta høyde for naturrisiko. Disse medlemmer viser til at regjeringen i Hurdals-plattformen har lovet en utredning av naturrisiko for norsk økonomi, og imøteser at det blir fortgang i dette arbeidet.

Disse medlemmer viser til at for å nå klimamålene og omstille økonomien trengs det store investeringer i fornybar energi, infrastruktur og nye næringer. Pengene finnes, men de investeres fortsatt i for stor grad i aktiviteter og infrastruktur som øker utslippene og forlenger omstillingen, i stedet for i klimaløsninger. Disse medlemmer viser til at finansnæringens rolle i det grønne skiftet er å bidra til omstilling i andre næringer og reduksjon av klimagassutslipp. Finansnæringen må bidra til å flytte pengene over til klimavennlige prosjekter som omstiller og kutter utslipp i tråd med Parisavtalen. Da må strategiene og praksis for utlån, investeringer og forsikringer vekte klima og omstilling høyt.

Disse medlemmer viser til at det generelt er god tilgang på kapital, men pengene investeres ikke i dag i omstilling og klimakutt. Problemet er todelt: For det første investeres det for mye i blant annet eiendomsmarkedet, investeringer som i seg selv ikke bidrar til nødvendig omstilling og nye næringer. For det andre investeres det i prosjekter som øker klimagassutslippene og låser kapital og utslipp. Prosjekter og virksomheter som kutter klimagassutslipp og omstiller, vurderes ofte som umodne og med høyere risiko enn andre. Da kan det være vanskelig å sikre dem långivere og egenkapital.

Disse medlemmer viser til at Norge ikke har en statlig investeringsbank, mens det finnes mer enn 90 av dem i verden, hvorav EUs investeringsbank EIB er den største offentlige banken i verden. Disse medlemmer viser til at mange klimaprojekter sliter med å tiltrekke seg tilstrekkelig kapital fordi lønnsomheten ligger en stund frem i tid. En statlig investeringsbank vil fylle et institusjonelt tomrom i Norge. Disse medlemmer viser til at en slik bank kan bidra til at man lettere kan finansiere tiltak som bidrar til grønn omstilling, gjennom

å utstede grønne obligasjoner og låne ut med langsiktig risiko under langsiktige lønnsomhetskrav. Den vil kunne bidra med lån og potensielt egenkapital til fornybare prosjekter, bedrifter i fastlandsindustrien, oppstartsselskaper og gründere, som hver og en er essensiell for å lykkes i det grønne skiftet. Disse medlemmer viser til at banken som utsteder av grønne obligasjoner, kan stimulere dette underutviklede markedet i Norge og bidra til at pengemarkedet får flere verdipapirer som vil være nyttige i håndteringen av klimarisiko i pengepolitikken i årene som kommer.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne vil videre påpeke at selv om EU på enkelte områder har kommet lenger enn Norge i klimapolitikken, betyr ikke det at det er tilstrekkelig å lene seg tilbake og vente på at regelverk fra EU skal komme og løse klimakrisen for oss. Vi må føre en radikal og rettferdig klimapolitikk på egne premisser.

Disse medlemmer viser til at Kommunalbanken er en statlig bank og blant Norges største finansforetak som yter lån til kommuner, fylkeskommuner, interkommunale selskaper og andre selskaper som utfører kommunale oppgaver. Banken skal kunne finansiere store velferdsinvesteringer uavhengig av økonomiske sykluser. Disse medlemmer viser til at Kommunalbanken i flere år har prioritert grønne prosjekter i kommunene og blant annet gir redusert rente på grønne lån. Disse medlemmer mener dette arbeidet bør forsterkes, slik at Kommunalbanken blir et sentralt virkemiddel for klimaomstilling og grønn infrastruktur i kommuner og fylker. Disse medlemmer viser til at staten gjennom eierstyring kan gi banken et tydelig formål om å bidra til den grønne omstillingen. Banken kan fortsette å bruke virkemidler som grønne lån og grønne obligasjoner og jobbe med rapporteringen på disse, og dette bør oppskaleres ytterligere. Kommunalbanken kan også være sentral i å få klimascenariotenkningen inn i alle offentlige investeringer. Kommuner og fylker bør ved bygging av ny infrastruktur, nye bygg osv. planlegge for noen av de mest alvorlige scenarioene i FNs klimapanel.

6. Andre regulatoriske forhold

6.1 Innledning

6.1.1 SAMMENDRAG

Gjennom EØS-avtalen er det etablert et felles indre marked for finansielle tjenester, og en velfungerende tilknytning til dette markedet er viktig for norske foretak og markeder. EUs regelverk på finansmarkedsområdet har økt vesentlig i omfang og kompleksitet det siste ti-

året. I arbeidet med å innlemme og gjennomføre EØS-relevant regelverk vil regjeringen fortsette å bruke det nasjonale handlingsrommet slik at reguleringen så langt som mulig kan tilpasses risikobildet og strukturelle forhold i Norge.

Det er vedtatt en rekke lov- og forskriftsendringer på finansmarkedsområdet i 2021, og kapitlet gir oversikt over regelverks- og konsesjonssakene.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

6.1.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

7. Virksomheten til Norges Bank i 2021

7.1 Innledning

7.1.1 SAMMENDRAG

Norges Bank skal fremme økonomisk stabilitet og forvalter store verdier på vegne av fellesskapet. Det viktigste virkemiddelet i utøvelsen av pengepolitikken er styringsrenten. I løpet av 2021 hevet Norges Bank renten to ganger, fra 0 pst. til 0,25 pst. i september og videre til 0,5 pst. i desember. Etter departementets syn har rentehevingene i løpet av 2021 vært i tråd med Norges Banks mandat, og sentralbanken har hatt en tydelig og god kommunikasjon rundt pengepolitikken. Fra 10. september 2021 fikk Norges Bank beslutningsansvar for motsyklisk kapitalbuffer og et formalisert rådgiveransvar for systemrisikobufferen.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

7.1.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne mener Norges Bank aktivt må bidra til den nødvendige omstillingen av norsk økonomi. Sentralbanken, som en av våre viktigste samfunnsinstitusjoner, må ha som oppgave å løse samfunnets viktigste økonomiske utfordringer. Disse medlemmer mener klimaomstilling må bli en del av formålet til Norges Bank. Sentralbanken må pålegges å bidra til at klimamålene Norge er forpliktet til gjennom internasjonale avtaler, nås, og gjennomføre fortløpende vurderinger av hvordan klimaendringene, og de økonomiske og politiske endringene disse medfører, påvirker norsk økonomi. Disse medlemmer viser til at Bank of England i 2021 fikk omstilling til nullutslippssamfunnet som en del av sitt mandat, og mener Norge bør følge etter.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjøre klimaomstilling til en del av formålet til Norges Bank.»

Disse medlemmer viser til at uten tiltak som begrenser utslippene og konsekvensene av dem, vil klimaendringene få betydelige negative konsekvenser for verdensøkonomien. I tillegg er Norges avhengighet av olje- og gasssektoren en vesentlig finansiell risiko. Det negative økonomiske sjokket kan bli stort. Disse medlemmer mener derfor håndtering av klimarisiko må være en sentral del av makrotilsynet.

8. Virksomheten til Finanstilsynet i 2021

8.1 Innledning

8.1.1 SAMMENDRAG

Finanstilsynet fører tilsyn med at finansforetakene følger lover og forskrifter. Finanstilsynet gjennomfører regelmessige analyser av utviklingen i finansnæringen og av de økonomiske forholdene nasjonalt og internasjonalt. Finanstilsynets virksomhet var i 2021 fortsatt preget av koronakrisen. Finanstilsynet har hatt tett kontakt med Finansdepartementet, Norges Bank og andre myndighetsorganer gjennom 2020 og 2021 og har tatt flere initiativ for håndtering av usikkerheten og tapsrisikoen for finansforetakene. Finanstilsynet fortsatte i 2021 også arbeidet bl.a. med utvikling og bruk av stress-tester og modeller, og deltakelse i EUs finanstilsynsmyndigheter og samarbeid med andre nasjonale tilsynsmyndigheter.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

8.1.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

9. Virksomheten til Folketrygdfondet i 2021

9.1 Innledning

9.1.1 SAMMENDRAG

Folketrygdfondet forvalter Statens pensjonsfond Norge (SPN) med mål om høyest mulig avkastning over tid innenfor et akseptabelt nivå på risiko, mens forvaltningen av Statens obligasjonsfond (SOF) skal bidra til økt likviditet og kapital til det norske obligasjonsmarkedet. Markedsverdien av SPN var 333 mrd. kroner ved utgangen av 2021. Avkastningen av fondet var i fjor 14,0 pst., som er 1,0 prosentenheter høyere enn avkastningen

av referanseindeksen fastsatt av Finansdepartementet. Markedsverdien av SOFs obligasjonsportefølje var 8,0 mrd. kroner ved utgangen av 2021.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

9.1.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

10. Virksomheten til IMF

10.1 Innledning

10.1.1 SAMMENDRAG

Det internasjonale valutfondet (IMF) skal fremme samarbeid om det internasjonale monetære systemet, styrke finansiell stabilitet globalt og regionalt og støtte opp under internasjonal handel. Koronapandemien har preget IMF's arbeid de siste to årene. Dette gjenspeiles i utlånsaktiviteten, den økonomiske overvåkingen og i ulike analysenotater og rapporter. Samtidig har IMF jobbet med en rekke andre politikktemaer, blant annet politikk anbefalinger og analyser knyttet til de økonomiske og finansielle implikasjonene av klimaendringer og digitale valutaer.

IMF har gjennomført en rekke tiltak for å hjelpe medlemslandene å håndtere de økonomiske konsekvensene av pandemien. IMF har lagt særlig vekt på raskt å møte behovet for ekstraordinær finansiering, både via kriselån og en generell tildeling av «Special Drawing Rights» (SDR). Behovet for å sikre at også lav- og mellominntektsland får tilgang til vaksiner og medisinsk utstyr, har også blitt understreket i arbeidet, og bl.a. har IMF oppfordret medlemsland til å bidra gjennom finansieringsmekanismen «Access to COVID-19 Tools (ACT) Accelerator», der Norge har en medlederrolle sammen med Sør-Afrika.

I juli 2021 diskuterte styret i IMF en strategi for klimaarbeidet. Strategien fokuserer på hvordan IMF i årene fremover kan hjelpe medlemslandene med å løse klimarelaterte politikkutfordringer. IMF opplever allerede økt etterspørsel fra medlemslandene etter bistand innen både overvåking og kapasitetsbygging forbundet med klimautfordringer. Det er derfor lagt opp til ytterligere ressurser til klimarelatert arbeid i budsjettene for 2023–2025.

I juli 2021 vedtok IMF en strategi om digitale penger, som omfatter både private digitale penger og betalingsløsninger og digitale sentralbankpenger. Ny teknologi og nye typer aktører har ledet til at IMF nå ønsker å styrke globalt samarbeid, bidra i den internasjonale debatten og styrke egen kapasitet til å gi medlemslandene råd. I oktober 2021-utgaven av IMF's halvårslige rapport om global finansiell stabilitet, Global Financial Stability

Report, drøftet IMF konsekvenser av kryptoaktiva for finansiell stabilitet.

Det vises til meldingen for nærmere omtale.

10.1.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar omtalen til orientering.

11. Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen så snart som mulig fore slå kredittregulering som sørger for at bankenes totale utlån til bolig begrenses, samtidig som førstegangskjøpernes andel av totale nye boliglån øker.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen utrede virkemidler for at sammensetningen av bankenes kreditt kan endres på sikt, slik at en mindre andel går til bolig og næringseidom og en større andel til annen næring, og komme tilbake til Stortinget med forslag i Finansmarkedsmeldingen 2023.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak som legger til rette for økt bruk av fastrente for boliglån.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen evaluere effekten av krisetiltakene rettet mot næringslivet i forbindelse med koronapandemien og kartlegge hvor mye av næringseidomsbransjens fortjeneste i 2020, 2021 og 2022 som kan tilskrives krisetiltakene.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen utrede i hvilken grad bankenes kredittgivning er samfunnsøkonomisk gunstig, og vurdere hvordan kredittregulering kan gjøre allokeringen av kreditt mer effektiv med sikte på å nå særlig målene i Parisavtalen og ellers støtte realøkonomien.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen legge frem tiltak for å redusere den systemiske risikoen forbundet med bankfinansiering gjennom obligasjoner med fortrinnsrett (OMF), den underliggende avhengigheten av utviklingen i boligmarkedet samt kryssseierskap til OMF i banksektoren.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen fremme forslag som ytterligere reduserer bankenes adgang til å ta risiko utenfor kjernevirksomheten.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen sette ned et utvalg som skal vurdere hvordan man kan øke markedsandelene til banker og finansinstitusjoner hjemmehørende i Norge, og komme tilbake til Stortinget i Finansmarkedsmeldingen 2023.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et internasjonalt samarbeid om skattlegging av valutatransaksjoner og finansielle transaksjoner med verdipapirer.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å sette i gang arbeidet med et internasjonalt eierskapsregister.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen rapportere på klimarisiko og naturrisiko i norsk økonomi i hvert statsbudsjett.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen gi Finanstilsynet i oppdrag å jevnlig kjøre stresstester av naturrisiko i tillegg til klimarisiko i norske finansinstitusjoner.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan rammevilkårene for og reguleringen av finansbransjen kan endres slik at de fremmer omstilling og klimakutt, og slik at klima og klimarisiko vektlegges mer i kredittprosessen.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen utrede opprettelsen av en statlig grønn investeringsbank.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen gjøre klimaomstilling til en del av formålet til Norges Bank.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:*Forslag 16*

Stortinget ber regjeringen evaluere effekten av krisetiltakene rettet mot bankene i forbindelse med koronapandemien og kartlegge hvor mye av bankenes fortjeneste i 2020, 2021 og 2022 som kan tilskrives krisetiltakene.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen sørge for at Norge har beredskap i offentlige finansinstitusjoner til å umiddelbart yte kreditt til næringslivet i en akutt økonomisk krise.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen fastsette et mål om å redusere de private bankenes andel av pengeforsyningen.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen utrede effektene av et pengevesen som tar i bruk digitale sentralbankpenger, kombinert med en økt offentlig kredittformidling gjennom eksisterende eller nye finansinstitusjoner.

12. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

Meld. St. 12 (2021–2022) – Finansmarkedsmeldingen 2022 – vedlegges protokollen.

Oslo, i finanskomiteen, den 31. mai 2022

Eigil Knutsen

leder

Heidi Nordby Lunde

ordfører

Vedlegg

**Referat
fra åpen høring i finanskomiteen
om**

Finansmarkedsmeldingen 2022

Høring torsdag 28. april 2022 kl.10.15:

Høring med sentralbanksjef Ida Wolden Bache..... *1

Åpen høring i finanskomiteen torsdag den 28. april 2022 kl. 10.15

Møteleder: Tina Bru (H) (komiteens første nestleder)

Sak:

Finansmarkedsmeldingen 2022

Møtelederen: Velkommen til høring i finanskomiteen om finansmarkedsmeldingen 2022. Vi har et program her i dag, og førstemann er allerede på plass. Velkommen til sentralbanksjef Ida Wolden Bache, som er den første som får ordet her i dag – ordet er ditt.

Høring med sentralbanksjef Ida Wolden Bache

(Sentralbanksjefens redegjørelse ble fulgt av en powerpoint-presentasjon)

Ida Wolden Bache: Tusen takk for anledningen til å gjøre rede for gjennomføringen av pengepolitikken. Min innledning her i dag bygger bl.a. på Norges Banks årsrapport for 2021 og våre pengepolitiske vurderinger fram til rentemøtet i mars i år.

Det er nå mer enn to år siden koronapandemien førte norsk økonomi inn i et kraftig tilbakeslag. I løpet av våren 2020 satte Norges Bank styringsrenten ned til 0 pst. Kravet til den motsykliske kapitalbufferen i bankene ble redusert fra 2,5 pst. til 1 pst. Underveis i pandemien har Stortinget også vedtatt omfattende finansielle tiltak. Hensikten med tiltakene har vært å dempe de økonomiske konsekvensene av pandemien for bedrifter og husholdninger.

I ettertid kan vi konstatere at aktiviteten kom raskere tilbake enn ventet. I løpet av fjoråret ble forholdene i økonomien mer normale igjen, og det var ikke lenger behov for en like ekspansiv pengepolitikk. Utover høsten ble det også tydeligere at hensynet til å stabilisere inflasjonen rundt målet på noe sikt tilsa at styringsrenten burde økes mot et mer normalt nivå. Siden i fjor sommer er styringsrenten hevet fra 0 til 0,75 pst., og vi ser for oss at styringsrenten skal videre opp. I takt med normaliseringen av økonomien er også kravet til den motsykliske kapitalbufferen satt opp igjen.

Russlands invasjon av Ukraina har preget oss alle sterkt de siste månedene. Krigen forårsaker store ødeleggelser og store menneskelige lidelser. Den skaper også usikkerhet om de økonomiske utsiktene, både internasjonalt og i Norge. Det kommer jeg litt tilbake til.

La meg først si litt mer om utviklingen her hjemme.

(Figur: Aktiviteten er høyere enn før pandemien)

Pandemien og smitteverntiltakene har skapt store svingninger i aktiviteten de siste to årene. Etter gjenåpningen av samfunnet i fjor vår fikk vi en markert opp-

gang i norsk økonomi. I løpet av sommeren passerte aktiviteten nivået fra før pandemien.

Økt smitte og nye smitteverntiltak ga et midlertidig fall i aktiviteten rundt årsskiftet, men konsekvensene av omikronvarianten av viruset ble mindre enn vi så for oss da vi laget prognoser mot slutten av fjoråret. Etter at smitteverntiltakene ble fjernet i februar, kom aktiviteten raskt tilbake i de næringene som var mest berørt.

(Figur: Høy sysselsetting og lav arbeidsledighet)

Arbeidsmarkedet har bedret seg i takt med økt aktivitet. Etter en kraftig oppgang våren 2020 har arbeidsledigheten kommet ned til et lavt nivå. I mars var den registrerte arbeidsledigheten 1,9 pst., som er det laveste siden før finanskrisen i 2008. Samtidig har sysselsettingen steget mye. Andelen av befolkningen som er i jobb, har økt til det høyeste nivået på over ti år.

(Figur: Høy kapasitetsutnyttning i norsk økonomi)

Det er tydelig at arbeidsmarkedet har strammet seg til. Bedriftene i vårt regionale nettverk meldte i vinter om kapasitetsproblemer og at mangel på arbeidskraft begrenser produksjonen. Andelen bedrifter som oppga at de hadde full kapasitetsutnyttning, er den høyeste siden 2007. Mangelen på arbeidskraft er et økende problem i de fleste regioner. Mange ledige stillinger bekrefter at det er stor etterspørsel etter arbeidskraft. Vår vurdering er at kapasitetsutnyttningen er over et normalt nivå, og at norsk økonomi nå er inne i en høykonjunktur.

Et stramt arbeidsmarked bidrar gjerne til økt lønnsvekst. Lønnsveksten i fjor ble høyere enn vi ventet, og ulike spørreundersøkelser viser at partene i arbeidslivet har økt sine forventninger til lønnsveksten i år. Økte lønnsforventninger må trolig også ses i sammenheng med at konsumprisveksten er ventet å bli nokså høy i år. Vårens lønnsoppgjør er i gang, og det er oppnådd enighet i frontfaget om en lønnsramme på 3,7 pst. Vi ser for oss at lønnsveksten vil stige noe i årene som kommer.

Også internasjonalt har veksten tatt seg godt opp i takt med at de fleste land lettet på og etter hvert fjernet smitteverntiltakene. Aktiviteten hos handelspartnerne våre er nå høyere enn før pandemien. Arbeidsmarkedene har bedret seg, og lønnsveksten er på vei opp.

(Figur: Høye råvarepriser og høy konsumprisvekst internasjonalt)

Etter en periode med svært lav prisvekst og bekymring for om prisveksten ville bli for lav, har det nå vært en markert oppgang i inflasjonen i mange land. I USA og Storbritannia er det flere tiår siden prisstigningen var så høy. Bak oppgangen finner vi flere forhold knyttet til pandemien. Pandemien har lagt begrensninger på forbruksmulighetene, og som i Norge har husholdningene vridt forbruket sitt fra tjenester til varer. Samtidig som etterspørselen har økt, har nedstenginger og andre smitteverntiltak bidratt til forsinkelser i produksjonen

og distribusjonen av enkelte varer. Prisene på internasjonal frakt har steget mye.

Det har også vært en betydelig oppgang i prisene på energi, metaller og jordbruksprodukter. Etterspørselen etter råvarer tok seg opp i takt med gjeninnhenting i verdensøkonomien, men samtidig har det vært begrensninger på tilbudssiden, bl.a. som følge av pandemien og ekstremværhendelser. Russlands invasjon av Ukraina ga en ytterligere oppgang i prisene på energi og andre råvarer. Prisene på leveranser fram i tid indikerer at prisene på disse varene vil falle, men at de en god stund framover kan bli liggende på et høyere nivå enn i årene før pandemien.

Høyere inflasjon og økte inflasjonsforventninger har ført til at styringsrenteforventningene internasjonalt har steget mye det siste året. Flere sentralbanker er i gang med å heve rentene, og det er ventet at styringsrentene vil settes videre opp framover.

Vi venter at den økonomiske oppgangen hos våre handelspartnere fortsetter, men krigen i Ukraina demper veksten. Oppgangen i råvarepriser og høy prisvekst mer generelt gir økte kostnader for bedriftene og reduserer husholdningenes kjøpekraft. Bortfall av eksportmarkeder og økt usikkerhet hos husholdninger og bedrifter kan også dempe veksten, særlig i Europa. Samtidig bidrar koronapandemien fortsatt til usikkerhet. I Kina er det innført svært strenge smitteverntiltak i flere store byer.

(Figur: Prisveksten har steget også i Norge)

Også i Norge har prisveksten steget. Det siste året har høye strømpriser løftet prisveksten, og årsveksten i konsumprisene er nå klart over inflasjonsmålet på 2 pst.

Når vi fastsetter renten, ser vi gjerne gjennom midlertidige svingninger i prisveksten og er mer opptatt av det vi betegner som den underliggende prisveksten. Den underliggende prisveksten kan måles på ulike måter, men her er den illustrert ved KPI-JAE, som er konsumprisveksten justert for avgiftsendringer og uten energivarer. Den underliggende prisveksten har økt fra lave nivåer i høst. Både prisveksten på de varene vi importerer, og prisveksten på innenlandske varer og tjenester har steget.

Vi venter at den underliggende prisveksten vil fortsette å stige, både som følge av høy prisvekst på varene vi importerer, og fordi det er lite ledig kapasitet i norsk økonomi og utsikter til stigende lønnsvekst.

(Figur: Mål om lav og stabil inflasjon)

Komiteen for pengepolitikk og finansiell stabilitet hadde i fjor en gjennomgang av den pengepolitiske strategien. Strategien, som ble publisert i desember, beskriver komiteens tolkning av mandatet for pengepolitikken og hvordan komiteen vil veie de ulike hensynene mot hverandre.

Det overordnede målet for pengepolitikken er lav og stabil prisvekst, definert som en årsvekst i konsumprisene som over tid er nær 2 pst. Å ha et eksplisitt mål for inflasjonen gir aktørene i økonomien et anker for inflasjonsforventningene. Vedvarende høy inflasjon er kostbart for samfunnet, bl.a. fordi det skaper usikkerhet om pengenes verdi og gjør økonomisk planlegging vanskelig. Så lenge det er tillit til at inflasjonen vil være lav og stabil, vil svingninger i prisveksten rundt målet trolig ikke ha vesentlige samfunnsøkonomiske kostnader. I rentesettingen legger vi vekt på å unngå store og vedvarende avvik fra inflasjonsmålet, på både over- og undersiden.

Mandatet sier at inflasjonsstyringen skal være fleksibel. Det innebærer at pengepolitikken også skal bidra til høy og stabil produksjon og sysselsetting. Mens høy arbeidsledighet har direkte kostnader både for samfunnet og for den enkelte som ikke finner arbeid, har høy sysselsetting, eller svært lav ledighet, kun indirekte kostnader i form av at det kan gi for høy lønns- og prisvekst. Hensynet til å få flest mulig i jobb må derfor veies mot faren for at prisveksten blir for høy. Holdes renten lav lenge for å stimulere til økonomisk aktivitet, vil presset i økonomien før eller siden bli så høyt at priser og lønninger skyter fart.

Mandatet for pengepolitikken sier også at vi skal bidra til å motvirke oppbygging av finansielle ubalanser. Typiske tegn på at finansielle ubalanser bygger seg opp, er høy boligprisvekst og rask oppgang i husholdningenes gjeld. Det kan i neste omgang forsterke et framtidig tilbakeslag i økonomien. Vi må derfor ikke være for kortsiktige i rentesettingen, men også tenke på hvordan politikken vi fører i dag, kan påvirke stabiliteten i økonomien på lengre sikt. Det innebærer bl.a. at vi er bevisst på at en periode med svært lave renter kan føre til at finansielle ubalanser øker.

Pengepolitikken kan imidlertid ikke ta hovedansvaret for å motvirke oppbygging av finansielle ubalanser. Førstelinjeforsvaret mot forstyrrelser i det finansielle systemet er regulering og overvåking av finansinstitusjonene. Kravet til motsyklisk kapitalbuffer og systemrisikobuffer i bankene er en del av makroreguleringen av det finansielle systemet, også kalt makrotilsyn. I september i fjor fikk Norges Bank beslutningsansvaret for den motsykliske kapitalbufferen og et formalisert rådgiveransvar for systemrisikobufferen. Siden det har kravet til motsyklisk kapitalbuffer blitt økt to ganger.

(Figur: Høyere renter framover)

På det siste rentemøtet i mars satte vi opp renten til 0,75 pst. og la fram en renteprognose som indikerte at styringsrenten vil bli satt gradvis opp til rundt 2,5 pst. ved utgangen av neste år. Prognosen innebærer at boliglånsrenten, som nå er litt over 2 pst., etter hvert vil kun-

ne øke til rundt 4 pst. I mars satte vi også opp bufferkravet til 2,5 pst. med virkning fra 31. mars 2023.

Renteoppgangen gjenspeiler at det er høy aktivitet i norsk økonomi, og at det er stor etterspørsel etter arbeidskraft. Prisveksten har økt, og stigende lønnsvekst og høyere prisvekst på varene vi importerer, vil trolig løfte den underliggende inflasjonen framover.

Vi tror at oppgangen i norsk økonomi fortsetter, men krigen i Ukraina bidrar til usikkerhet om vekstutsiktene. Høye energipriser gir store inntekter til staten og kan løfte investeringer og eksport relatert til kraft og olje- og gassutvinning, men innebærer samtidig økte utgifter for husholdninger og foretak. Samtidig ser det ut til at krigen kan forsterke forstyrrelsene i de internasjonale verdikjedene.

(Figur: Videre oppgang i økonomien og inflasjon nær målet på noe sikt)

Vår hovedoppgave er å sikre lav og stabil inflasjon. På rentemøtet i mars var komiteens vurdering at hensynet til å stabilisere inflasjonen rundt målet på noe sikt tilsier en høyere styringsrente. Hadde vi latt være å heve renten, ville det vært en økende fare for at inflasjonen etter hvert blir for høy. Da kunne det blitt behov for større renteøkninger fram i tid, som igjen kunne økt risikoen for et tilbakeslag i økonomien. Samtidig er det usikkerhet om den økonomiske utviklingen og hvordan husholdningene vil tilpasse seg et høyere rentenivå. Det tilsier at renten økes gradvis.

En gradvis renteoppgang vil bidra til at inflasjonen er nær målet på noe sikt. Økt rente vil bremse farten i økonomien, men vi venter at arbeidsledigheten holder seg lav. Høyere renter gir økte kostnader for dem som har lån, og vil bidra til å dempe husholdningenes konsum. Samtidig var det mange som sparte mer enn normalt under pandemien. Vi tror at den høye sparingen sammen med høyere lønnsvekst og økt sysselsetting vil bidra til at oppgangen i konsumet fortsetter. God vekst i fastlandsbedriftenes investeringer ventes også å løfte aktiviteten framover. Mye av investeringsveksten ser vi for oss vil komme i industrien, bl.a. drevet av klima- og energiomstillingen ute og hjemme.

La meg avslutte:

To år etter at pandemien startet, kan vi konstatere at norsk økonomi så langt har klart seg godt. Aktiviteten er høy, og det økte presset i økonomien vil trolig gi økt prisvekst framover. Renten er derfor på vei opp.

Men prognosene er usikre. Dersom økonomien utvikler seg annerledes enn vi nå ser for oss, vil renteutviklingen også kunne bli en annen. Utsiktene for verdensøkonomien tynges av krigen i Ukraina. Det er stor usikkerhet om hvor store og hvor varige konsekvensene for økonomien av krigen blir – både hos våre handelspartnere og her hjemme. Veksten internasjonalt kan svek-

kes mer enn anslått, samtidig som prisveksten tiltar. Kapasitetsbegrensninger i økonomien og vedvarende prispress internasjonalt kan også føre til at lønns- og prisveksten blir høyere enn vi nå ser for oss.

Mens økende handel og konkurranse mellom land lenge har bidratt til å holde prisveksten nede, har globaliseringen bremsert de siste årene. Pandemien forsterket trolig en trend der flere virksomheter ønsker å sikre egne forsyningslinjer og ha en større del av produksjonskjeden nærmere kundene. Krigen i Ukraina har gitt høye råvarepriser og ført til at mange land nå ønsker å gjøre seg mindre avhengige av russisk energi- og råvareimport. Det vil kunne framskynde overgangen fra fossil til fornybar energi. I denne overgangsfasen kan energi- og råvareprisene forbli høyere enn vi har vært vant til de senere årene.

Framover vil vi kunne stå overfor vanskeligere avveinger i pengepolitikken. Men Norges Bank har et klart samfunnsoppdrag, og vi vil gjøre vårt for å sørge for lav og stabil inflasjon og en stabil økonomisk utvikling også i årene som kommer.

Takk for at dere har lyttet til meg.

Møtelederen: Tusen takk til sentralbanksjef Ida Wolden Bache.

Da har vi en felles spørsmålsrunde her, så det er bare for komiteens medlemmer å gi meg et tegn hvis dere ønsker å stille et spørsmål. Først ut er Heidi Nordby Lunde, som er saksordfører i Stortinget.

Heidi Nordby Lunde (H): Takk for det, leder, og takk for innledningen. Det er veldig hyggelig å se sentralbanksjefen her. Gratulerer med jobben, og velkommen til finanskomiteen på Stortinget!

Nå er det egentlig et godt tegn at renten er på vei oppover, for det er jo et signal om at økonomien friskner, og at man ikke lenger trenger den stimulansen som lav rente gir. Nå er egentlig problemet det motsatte, som sentralbanksjefen selv har vært inne på, og det er ulike grunner til det. Vi har høy etterspørsel fra husholdningene, som driver prisene og inflasjonen opp, med risiko for økt rente. Vi har også krisetiltak for å prøve å motvirke det prishoppet som vi plutselig har sett innenfor flere markeder til husholdningene, men det kan også gi en ond spiral av økte priser, økt inflasjon og økte renter.

I finansmarkedsmeldingen er høy gjeld i husholdningene definert som en av de viktigste sårbarhetene, og det er vel gjentakende i finansmeldingen, som vi har fått fra flere steder. Kan du utdype noen av konsekvensene dette kan føre til? Så vil jeg – og jeg prøver da å spisse spørsmålet – stille nesten samme spørsmål på en litt annen måte: Du nevnte at regulering av finansinstitusjonene er førstelinjeforsvar, men likevel er jo det optimale at pengepolitikken og finanspolitikken spiller sammen og

trekker i samme retning. Men vi ser fortsatt en ekspansiv finanspolitikk, mens pengepolitikken forsøker å holde igjen. Da lurar jeg på hva sentralbanksjefen tenker om samspeilet mellom pengepolitikk og finanspolitikk nå.

Ida Wolden Bache: La meg begynne med å si at jeg er enig i den beskrivelsen, at det i utgangspunktet er et godt tegn at vi nå kan sette renten opp igjen. Renten ble satt ned til et historisk lavt nivå, og vi har lenge vært tydelige på at når forholdene i økonomien ble mer normale, ville det også være riktig å sette renten opp mot et mer normalt nivå, for vi setter den nå opp fra et svært lavt nivå. Så har det etter hvert, med tegn til økt press i økonomien – og også for å stabilisere inflasjonen rundt målet på noe sikt – vært tydeligere at det er riktig å heve styringsrenten.

Høy gjeld – det er også vår vurdering – er den viktigste sårbarheten i det finansielle systemet. Høy gjeld gjør husholdningene samlet sett sårbare for renteøkninger eller inntektsbortfall og øker risikoen for at vi kan få en kraftig innstramming i konsumet, som igjen kan forsterke et tilbakeslag. Det kan igjen påvirke bedriftene og føre til økte tap i bankene. Så det er en sårbarhet som vi har vært opptatt av. Den veksten vi har sett i husholdningenes gjeld over tid, er også noe av bakgrunnen for at vi har – også før pandemien – gitt råd om at den motsykliske kapitalbufferen skulle gradvis settes opp, og den var jo også 2,5 pst. før pandemien. Den høye veksten i eiendomsprisene og økende gjeld i husholdningene, også gjennom pandemien, sammen med det faktum at forholdene i økonomien har normalisert seg, var bakgrunnen for at vi har gitt råd om og etter hvert også, da vi fikk beslutningsansvaret, besluttet å heve kravet til den motsykliske kapitalbufferen. Det gjør bankene mer robuste og reduserer faren for at de vil stramme inn på kreditten og sin utlånspraksis og forsterke et tilbakeslag.

Så er det klart at den høye gjelden i husholdningene også innebærer at mange husholdninger får økte utgifter når renten nå heves, men selv om det kan oppleves krevende for noen husholdninger, er de fleste norske husholdninger godt rustet til å håndtere at rentene nå øker fra et lavt nivå. Vi venter også at lønningene vil stige raskere enn prisene framover, og at arbeidsledigheten vil holde seg lav. Samtidig har sparingen, som jeg nevnte, vært høyere enn normalt under pandemien.

Penge- og finanspolitikken: Pengepolitikken er et førstelinjeforsvar i konjunkturstyringen, men også finanspolitikken har en rolle å spille, og da særlig i et kraftig tilbakeslag, som det vi har bak oss, under pandemien. Renten virker bredt på økonomien, den kan endres raskt, mens finanspolitikken jo er særlig egnet når et tilbakeslag rammer ulike grupper svært ulikt, og ulike sektorer svært ulikt, som vi har sett under pandemien.

Nå ser vi tegn til økt press i økonomien. Finanspolitikken og bruken av penger over offentlige budsjetter er et av forholdene som påvirker aktiviteten i økonomien og dermed presset i økonomien. Det er ikke naturlig for meg å kommentere noe nærmere på innretningen av finanspolitikken, men det er ett av flere forhold som bidrar til å påvirke aktiviteten.

Møtelederen: Da er neste spørsmål fra Hans Andreas Limi.

Hans Andreas Limi (FrP): Takk for det.

Takk for redegjørelsen og gratulerer med utnevnelsen! Jeg har et spørsmål litt i forlengelsen av det spørsmålet som saksordføreren stilte. Vi har vært igjennom en periode med veldig høy boligproduksjon, og nå er vi i en situasjon med økende rente, og det rapporteres at boligproduksjonen faller kraftig. Da er spørsmålet hvordan Norges Bank vurderer effekten av dette, både på boligpriser, på kredittmarkedet og kanskje også opp mot den store gjeldsgraden hos private husholdninger.

Ida Wolden Bache: Boligprisveksten, for å begynne med utviklingen i boligprisene: Etter et lite fall helt i starten av pandemien har boligprisene steget mye, og det har også brakt med seg økt gjeld i husholdningene. Så avtok boligprisveksten litt gjennom fjoråret, og vi tror at det bl.a. har sammenheng med forventninger om økte renter. Nå har vi sett en ny oppgang i veksten i boligprisene rundt årsskiftet, som vi tror har sammenheng med at det har oppstått midlertidige flaskehalser i boligmarkedet som følge av endringer i avhendingsloven, som gjør at det tar lengre tid å lage tilstandsrapporter, og har ført til at færre boliger er lagt ut for salg. Det venter vi er en midlertidig effekt, og vi tror at boligprisveksten vil avta framover, men da også fordi rentene vil øke. I vårt bilde venter vi også at økt boligbygging og det vi ser av byggeaktiviteter som er på gang nå, vil være med og bidra til å dempe boligprisveksten framover. Men vi venter altså ikke noe kraftig fall i boligprisene, og det henger – igjen – bl.a. sammen med at vi venter at lønningene vil stige raskere enn prisene, og at arbeidsledigheten vil holde seg lav.

Møtelederen: Da er May Britt Lagesen neste, vær så god.

May Britt Lagesen (A): Takk for det, og takk for en veldig god redegjørelse. Også jeg vil gratulere så mye med utnevnelsen.

Vi er opptatt av dette med rentene, og vi er kjempebekymret for at rentebanen, eller renten, skal komme ut av kontroll. Vi opplever nå at Norge går veldig godt i sum, og jeg opplever også at man har god kontroll på den rentebanen som nå ligger der. Den er naturlig, og

den er normal. Det er ikke sånn at det er sunn fornuft å ha null i rente når en låner penger.

Men så er det jo sånn at noen av oss begynner å bli ganske gamle, og vi har vært med på renter på både 13 og 16 pst., men det var i en tid da vi lånte mye mindre enn det vi gjør i dag. Det er klart at det å sikre at vi har kontroll, at rentebanen er planlagt, og at dette er naturlig, er kjempeviktig, for verken privatpersoner eller næringsliv – og heller ikke det offentlige – vil tåle renter på det nivået som vi tidligere har hatt, men som vi selvfølgelig i dag er langt unna.

I desember var rentebanen på opptil 1,75 pst. Så kommer man i mars, og så ligger den på 2,5 pst. Bør vi være bekymret for at rentebanen kan bli endret ytterligere i 2022, eller kan vi være trygge på at den rentebanen som nå ligger der, er den som blir liggende?

Ida Wolden Bache: Det er riktig at den renteprognozen vi la fram i mars, var oppjustert sammenlignet med våre tidligere prognoser, og det skyldtes bl.a. vår vurdering av utsikter til høyere prisvekst og økt press i norsk økonomi. Og slik er det, at disse prognosene er usikre. Rentebanen er en prognose, ikke et løfte, og det understreker vi også i vår kommunikasjon, at dersom utviklingen i økonomien blir en annen enn det vi ser for oss, er det riktig at renteutviklingen blir en annen. Det betyr at renteprognozen kan bli høyere, men også lavere enn det vi nå ser for oss, dersom vår vurdering av utsiktene for økonomien endrer seg. For det vi er opptatt av, er nettopp å nå målene i pengepolitikken og sette renten ut fra det.

Så vil jeg legge til at vi har sett over flere tiår nå at rentenivået har falt – globalt og i Norge. Det skyldes i noen grad strukturelle forhold i økonomien knyttet til demografiske endringer, til produktivitetsvekst og andre forhold utenfor sentralbankenes kontroll, og det har nok bidratt til at det vi kan kalle det normale, eller nøytrale, nivået for pengepolitikken, som er avgjørende for når pengepolitikken virker innstrammende eller ekspansivt på økonomien, har falt. Det er meget krevende å lage anslag på hva som er et normalt rentenivå, men vår vurdering er at det er nokså lavt, og at det er lavere nå enn det var noen tiår tilbake i tid. Så mye indikerer at renten ikke trenger å heves like mye nå for at det skal ha en innstrammende effekt på økonomien.

Det er også riktig at den høye gjelden i husholdningene, sammen med at de fleste norske husholdninger har flytende rente på sine lån, gjør at renten har en direkte effekt og sterkere effekt på inntekten i husholdningene. Akkurat det er en av grunnene til at vi mener det er riktig å gå gradvis fram i rentesettingen, at vi er usikre på hvordan husholdningene vil tilpasse seg et høyere rentenivå. Så da kan vi se an utviklingen. Og

igjen: Hvis utviklingen blir en annen enn det vi ser for oss, kan renteutviklingen også bli en annen.

Møtelederen: Da er det Sveinung Rotevatn.

Sveinung Rotevatn (V): Takk til sentralbanksjefen for ei nyttig innleiing, og gratulerer med jobben.

Eg har eit spørsmål til den grafen du viste over prisveksten, og forskjellen på konsumprisindeks og den underliggjande prisveksten. Slik det er framstilt her, tilbake til 2015, ser ein at KPI og den underliggjande prisveksten følgjer kvarandre, sjølv om dei er ulike, mens ein ser at dei dei to siste åra skil lag betydeleg og nær sagt går i motsette retningar. Det har altså vore eit stort fall i den underliggjande prisveksten samtidig som ein har hatt ein kraftig auke i konsumprisindeksen.

Kunne du sagt litt meir om forskjellen på dei to, og kva som har skjedd dei to siste åra, og kva det kan seie om tida framover?

Ida Wolden Bache: Den samlede konsumprisveksten har steget mye det siste året. Det har særlig sammenheng med økningen i strømprisene, som har løftet den samlede konsumprisveksten. Det målet på underliggende prisvekst, som bare er ett av flere mulige mål på underliggende prisvekst, som vi viser her, ser bort fra energivarene og den direkte effekten av strømprisene. Det at det har vært såpass ulik prisutvikling på energivarene og andre varer og tjenester, er forklaringen på at den prisutviklingen har vært så ulik.

Når vi setter renten, ønsker vi i utgangspunktet ikke å motvirke en knapphet som oppstår på en enkelt vare, men vi er opptatt av om vi ser tegn til en oppgang i et bredere sett av priser, og i hvilken grad de økte kostnadene da veltes over i lønninger og andre priser. Det er det pengepolitikken reagerer på. Det er grunnen til at vi ser på disse underliggende målene.

Hvis vi ser på framtidsprisene på energi, indikerer de at energiprisene skal ned. Det vil bidra til å dempe den samlede konsumprisveksten. Samtidig venter vi at den underliggende prisveksten vil løfte seg framover som følge av stigende lønnsvekst og økt prisvekst på de varene vi importerer. Men målet for pengepolitikken er å stabilisere konsumprisveksten over tid. Og med den renteutviklingen vi så for oss i mars, venter vi at konsumprisveksten – målt med både KPI og KPI-JAE, som vist i figuren – vil være nær inflasjonsmålet på noe sikt.

Møtelederen: Da er det Kari Elisabeth Kaski.

Kari Elisabeth Kaski (SV): Tusen takk for en interessant innledning og interessante svar. Jeg slutter meg også til rekken av gratulanter med tanke på utnevnelsen.

Jeg har tre spørsmål. Det første er for å få det inn med teskje, i den grad det er mulig innenfor dette tema-

et. I finansmarkedsmeldingen slås det fast at husholdningenes gjeldsbetjeningsevne nå er på samme nivå som under bankkrisen på 1980-tallet og under finanskrisen. Samtidig sier du og Norges Bank at man forventer en oppgang i konsumet framover. Er det på grunn av det høye sparenivået og fordi man forutsetter at lønnene vil stige raskere enn prisene framover, at Norges Bank forutsetter en oppgang i konsumet framover, til tross for den gjeldsbetjeningsevnen og de økte rentene vi ser framover?

Den andre spørsmålet er knyttet til forventningene til prisvekst og inflasjon framover. I Norges Banks siste pengepolitiske rapport peker man på at petroleumsinvesteringene og -prisene er en sterk bidragsyter til den forventede prisveksten framover i Norge. Det er interessant for oss også, fordi finanspolitikken spiller en rolle for framtidig prisvekst. Kan du utdype litt hvilke konkrete faktorer i norsk økonomi det er som bidrar til det prisset, og som ikke bare har sammenheng med de internasjonale utfordringene vi ser i markedet nå, bl.a. med å få varer fram?

Det siste spørsmålet er knyttet til digitale sentralbankpenger. Norges Bank har hatt utredninger om det over flere år. Det står i finansmarkedsmeldingen:

«Norges Bank peker på at kontanter har noen spesielle egenskaper og fyller funksjoner som kan være viktige også i framtidens betalingssystem, og som kan videreføres og utvikles gjennom sentralbankpenger i digital form.»

Kan du utdype litt hvordan digitale sentralbankpenger kan videreføre og utvikle kontanternes rolle i dag?

Ida Wolden Bache: Det er riktig at gjeldsbetjeningsevnen i husholdningene, som fanger opp både rentebetalinger og et anslag på de avdragene husholdningene betaler for å dekke sin bolig, vil stige, og rentebelastningen vil stige når rentene øker. Det at husholdningene har mer gjeld, gjør at man får en kraftigere oppgang i rentebelastningen og gjeldsbetjeningsevnen enn man ellers ville ha fått, målt helt aggregert, og da snakker jeg om de helt aggregerte størrelsene. Det er helt riktig at høyere renter, og da høyere rentebelastning, vil bidra til å dempe konsumveksten framover. Det vil dempe veksten i de disponible realinntektene til husholdningene. Men vi venter at lønningene vil stige raskere enn prisene, noe som vil bidra til at inntektene øker framover, og at sysselsettingen vil fortsette å vokse. Når vi ser på det samlede forbruket, ser vi at sysselsettingsveksten også vil bidra til økt konsum. I tillegg kommer det forholdet at husholdningene har spart mer enn normalt under pandemien, som også gir dem en buffer

å tære på. Men vi tror at de vil bruke noen av de oppsparte midlene framover.

På spørsmål om hva som er drivkreftene bak inflasjonen framover, har gjenåpningen av økonomien bidratt til økt aktivitet. Det er særlig veksten i det private forbruket – etter at forbruksmulighetene var begrenset under pandemien – som vil bidra til å løfte aktiviteten i økonomien nå framover. Så har selvfølgelig en ekspansiv penge- og finanspolitikk også bidratt til det. Hvis vi ser litt framover, venter vi en god vekst i investeringene i fastlandsbedriftene. Der er det industriinvesteringene og mange forhold knyttet til klima- og energiomstillingen som vil bidra til å løfte aktiviteten. Men den økte aktiviteten gir da, isolert sett, bl.a. et økt press på priser og lønninger.

Når det gjelder petroleumsprisene, er det effekten gjennom aktiviteten. Vi tenker jo at høyere petroleumspriser kan gi økt aktivitet i form av økte investeringer og økt eksport knyttet til olje- og gassutvinning og kraft, som også vil være med på å løfte aktiviteten og bidra til presset i norsk økonomi. Men vi forventer, med den renteutviklingen vi nå ser for oss, at presset etter hvert vil avta. Det vil etter hvert også bidra til at lønnsveksten kommer ned, og at prisveksten kommer ned mot inflasjonsmålet.

Til spørsmålet om digitale sentralbankpenger: Det er riktig at vi har hatt en utredning av det over flere år nå. Det er nok slik at en beslutning om eventuelt å innføre digitale sentralbankpenger fortsatt ligger et godt stykke fram i tid. Bakteppet for den utredningen er de store endringene vi ser i betalingslandskapet knyttet til internasjonalisering. Vi ser framveksten av helt nye former for penger, men vi ser også nye måter å betale på og at kontantbruken har avtatt. Den er lavere enn før pandemien, og den er lav i en internasjonal sammenheng.

Men kontantene er de sentralbankpengene vi har, og de har noen egenskaper som det kan være viktig å videreføre. Det er knyttet til at de er et tvungent betalingsmiddel og kan brukes av alle. Det har med finansiell inkludering å gjøre, bl.a. De er også en del av beredskapen dersom vi får svikt i de elektroniske betalingsløsningene. De er også et kredittrisikofritt alternativ til bankinnskudd, som kan bidra til konkurranse i betalingsmarkedet. Digitale sentralbankpenger vil, på samme måte som kontanter, være en fordring på sentralbanken og være et kredittrisikofritt alternativ. Vi vil også ønske å utforme det på en måte som gjør at det kan fungere som en beredskapsløsning for bankenes betalingsløsninger. Det vil også være tilgjengelig for alle. Det er dette vi studerer. Så vil implikasjonene og konsekvensene av å innføre digitale sentralbankpenger i stor grad avhenge av hvordan de utformes, og hva de eventuelt vil erstatte. Vil de er-

statte bankinnskudd eller kontanter? Dette er et stort og krevende spørsmål.

Møtelederen: Da er neste Benjamin Jakobsen.

Benjamin Jakobsen (A): Jeg vil begynne med å slutte meg til gratulasjonene som de andre representantene har kommet med, og takke for en fin og grundig orientering.

Jeg vil gå litt dypere inn det spørsmålet som ble stilt av forrige representant fra Arbeiderpartiet om renteutviklingen. Det pekes på at den renteutviklingen som er skissert, vil kunne endre seg dersom forholdene skulle tilsi det. Da er spørsmålet mitt om vi vil se en endring i hvor mye renten settes opp om gangen. Nå har det vært en renteendring på rundt 0,25 pst. Vil man kunne regne med at den vil oppjusteres til å øke med 0,5 pst. om gangen, f.eks.? Hva er sentralbanksjefens tanker om dette?

Ida Wolden Bache: Svaret mitt vil ta utgangspunkt i de vurderingene vi gjorde på rentemøtet vårt i mars. Da satte vi opp renten og signaliserte samtidig at renten kunne bli satt gradvis opp, slik vi da vurderte utsiktene og risikobildet, til 2,5 pst. ved utgangen av neste år. Så er det slik at det er en prognose for renteutviklingen. Vi knytter den ikke til bestemte møter i utgangspunktet, men en slik rentebane er forenlig med at styringsrenten heves med 0,25 pst. på de fire rentemøtene vi har i året, hvor vi også publiserer nye prognoser.

Komiteen er opptatt av faren for at inflasjonen kan bli høyere enn man så for seg i mars. De peker på at krigen i Ukraina kan føre til lavere vekst, men samtidig at prisveksten kan bli høyere, og at kapasitetsbegrensninger og vedvarende prispress internasjonalt kan føre til at prisveksten blir høyere enn man har anslått. Man er også tydelig på at dersom det blir utsikter til mer varig høy prisvekst, kan renten bli satt opp raskere. Det vil i så fall innebære at renten også kan heves i større steg eller heves på det vi kaller «de mellomliggende rentemøtene», altså der vi ikke legger fram nye prognoser for økonomien. Men jeg vil understreke at vi alltid gjør en samlet vurdering av de økonomiske utsiktene og risikobildet når vi setter renten, og at vi ikke stirrer enøyd på inflasjonen. Vi er også opptatt av å bidra til en stabil utvikling i produksjon og sysselsetting.

Møtelederen: Da er det Marie Sneve Martinussen.

Marie Sneve Martinussen (R): Jeg slutter meg til gratulasjonene.

De fleste av mine spørsmål er stilt, men jeg har et siste spørsmål som gjenstår, som du kan svare på hvis du synes det passer. Renten har effekt gjennom ganske mange ulike kanaler. Du har snakket om både forbruk, boligmarkedet og innenlands forhold. Men jeg lurer litt

på vurderingene rundt kronekursen og ikke minst konkurransevilkårene for konkurranseutsatt industri, spesielt på fastlandet, som ikke er tilknyttet oljenæringen. Vurderer man situasjonen slik at uroen ute i verden og andre forhold gjør at faren for en negativ utvikling der ikke er like stor som den var f.eks. før koronaperioden?

Ida Wolden Bache: Kronekursen svinger og er en størrelse det alltid er forbundet stor usikkerhet med utviklingen i, men det store bildet her er at kronekursen svekket seg tidlig i pandemien. Den har en tendens til å svekke seg i perioder når det er stor usikkerhet i internasjonale finansmarkeder, og det har vi også sett tegn til nå. Det er et forhold som kan bidra til at kronekursen svekker seg, som i seg selv innebærer en bedring av norske bedrifters konkurranseevne. Men så har vi sett i forbindelse med gjenåpningen i økonomien og ikke minst med at petroleumsprisene har tatt seg opp, at det er forhold som trekker i motsatt retning – kronen har historisk også hatt en tendens til å styrke seg når petroleumsprisene øker. Så det er et forhold som trekker litt i motsatt retning.

Da vi tegnet vårt bilde i mars, la vi til grunn og la fram prognoser som innebar at kronekursen ville holde seg ganske nær de nivåene vi da hadde, i årene framover – altså en ganske stabil utvikling i kronekursen.

Det var bakgrunnen for våre prognoser, og vi ser bl.a. for oss at vi skal ha god investeringsaktivitet i fastlandsbedriftene, også utenom petroleumsnæringen, i årene som kommer. Men konkurranseevnen er ett av flere forhold som vil påvirke utsiktene for industrien.

Møtelederen: Da er det Helge Orten.

Helge Orten (H): Tusen takk, leder.

Gratulerer med ny og viktig jobb, og takk for en god redegjørelse. Som påpekt også i redegjørelsen: Vi har en liten, åpen økonomi i Norge, og vi er veldig avhengige av å handle med utlandet for å opprettholde vår velferd og vår levestandard. Det betyr også at vi er ganske avhengige av utviklingen i verdensøkonomien, som virker direkte inn på vår økonomi, og nå ser vi jo at det skjer mye uforutsett. Vi har en krig i Ukraina som påvirker det, og vi har en pandemi og ettervirkninger av den, som også sentralbanksjefen har påpekt. Det skaper mye ubalanse i verdensøkonomien og mye usikkerhet.

Jeg forventer ikke at sentralbanksjefen heller har en krystallkule å se i, men kunne du ha sagt litt mer om hvordan Norges Bank jobber med denne typen problemstillinger, altså hva slags prognose- og analyseverktøy dere bruker for å danne dere et best mulig bilde av utviklingen i verdensøkonomien? Og hva ser sentralbanksjefen for seg er den mest sannsynlige utviklingen nå i tida framover, hvis det går an å si noe om det? Du

legger helt sikkert en eller annen hovedprognose eller et mest sannsynlig scenario til grunn både for den rentepolitikken du skal legge, og for så vidt også for den analysen du legger til grunn. Kunne du ha sagt litt om det og også litt om risikoelementet – hva betyr en «worst case»/«best case»-utvikling i verdensøkonomien for norsk økonomi?

Ida Wolden Bache: Takk for det. Jeg tror jeg skal begynne med prognosene som vi la fram i mars, og det som da var vårt hovedbilde. I de pengepolitiske rapportene har vi særlig oppmerksomhet om våre handelspartnere, for det er den sterkeste direkte innvirkningen på etterspørselen etter norske varer og tjenester. Vi nedjusterte våre prognoser for veksten hos våre handelspartnere i mars, bl.a. som følge av Russlands invasjon av Ukraina. Men vi venter at oppgangen vil fortsette, så vi spår ingen nedgang i aktiviteten hos våre handelspartnere. Også der har vi det bildet vi har sett i Norge, at aktiviteten har tatt seg markert opp etter at smitteverntiltakene gradvis er blitt lettet på. Vi har sett en klar bedring i arbeidsmarkedene og at lønnsveksten er på vei opp. Og som jeg også sa i min innledning, er inflasjonen i flere land svært høy. Så det er bakteppet.

Så er det selvfølgelig stor usikkerhet, politisk og økonomisk, knyttet til krigen i Ukraina. Dette er selvfølgelig en utvikling vi følger svært nøye med på, og nå har vi de siste dagene sett at råvareprisene har steget ytterligere. Det vil redusere kjøpekraften til husholdningene og gi økte levekostnader, og det vil særlig ramme de fattigste landene, men det vil også dempe veksten blant våre viktige handelspartnere. Så det er en del av risikobildet.

Vi bruker en lang rekke indikatorer når vi lager prognoser for internasjonal økonomi, og vi ser også hen til prognosene fra andre prognosemakere, slik som Det internasjonale valutafondet, som nå nylig publiserte nye prognoser der de nedjusterte prognosene sine for veksten i verdensøkonomien og understreket nettopp usikkerheten. Den usikkerheten handler om hvor store konsekvensene av krigen blir, men også hvor langvarige de blir. Her er det spørsmål om i hvilken grad dette faktisk får betydning for globaliseringen mer overordnet, om behovet for å sikre egne forsyningslinjer, om de globale verdikjedene og om vi får varige forstyrrelser. Så det er et veldig stort og komplekst bilde, men hovedbildet vårt slik vi tegnet det i mars, var at oppgangen ville fortsette.

Så er det – som du er inne på – også usikkerhet knyttet til pandemien. Vi ser nå at nedstengningene i Kina kan dempe veksten, men de kan også bidra til at disse forstyrrelsene i forsyningskjedene varer ved lenger enn det vi trodde for en stund siden. Det bidrar også til usikkerhet.

Møtelederen: Da har jeg tegnet meg selv, og jeg er den foreløpig siste. Så hvis det er flere spørsmål, må dere bare melde dere underveis.

Vi har vært litt inne på det allerede i noen av de andre spørsmålene, men: Dere legger til grunn at oppgangen i konsum vil fortsette, på grunn av sparing, lønnsvekst og så videre, og det regner jeg med er inne i bildet i rentebanen i prognosen deres. Men spørsmålet er: Dersom renten skulle bli høyere enn det, på grunn av andre forhold eller at noe skulle skje, og den stiger mer, hvor går terskelen for når dette ikke lenger er tilfelle, og vi ikke kan vente oss en økning i konsum?

Det jeg er litt ute etter, er fordelingsvirkningene i Norge av høyere renter, kanskje også høyere enn det dere egentlig ser for dere. Kunne du utdype litt om det?

Ida Wolden Bache: Det er riktig som du sier, at de anslagene jeg har referert til i dag – hvor vi ser for oss at konsumet vil fortsette å vokse i årene framover – er basert på den rentebanen vi tegnet i mars, som innebærer at boliglansrentene etter hvert kan øke til 4 pst. Så har jeg også understreket usikkerheten om hvordan husholdningene vil tilpasse seg, og at det er en av grunnene til at vi går gradvis fram i rentesettingen.

Det er nok vanskelig å gi et presist svar på spørsmålet ditt. Noe av grunnen til at vi nå setter opp rentene, er nettopp at forbruksutviklingen har vært sterk, og at konsumet har økt mye etter gjenåpningen. Så hva som er bakgrunnen for at renteoppgangen eventuelt skulle bli kraftigere, vil være helt avgjørende for hva vi ser for oss av konsumutvikling framover. Men den isolerte effekten på konsumet av høyere renter er at vi venter at det vil dempe konsumveksten.

Det er vanskelig å være mer presis enn det, for det vil alltid avhenge av hva som er årsaken til at renten eventuelt utvikler seg annerledes, og så må vi vurdere implikasjonene av det for ulike deler av norsk økonomi. Men det er klart at ulike grupper påvirkes ulikt, og vi lager ganske detaljerte prognoser og går detaljert til verks når vi lager dem. Da forsøker vi å fange opp effektene ikke bare direkte på de aggregerte størrelsene, men er selvfølgelig fullt oppmerksomme på at ulike grupper av husholdninger påvirkes ulikt av en renteøkning.

Møtelederen: Da har saksordføreren tegnet seg på nytt. Heidi Nordby Lunde, vær så god.

Heidi Nordby Lunde (H): Takk for det.

Med fare for å foregripe begivenhetenes gang, for vi sees jo allerede i neste uke til høring om fondsmeldingen, men litt i forlengelsen av Helge Ortens spørsmål: Én ting er at renten og inflasjonen ser ut til å holde seg ganske stabilt lavt i Norge, men vi ser store variasjoner hos

våre handelspartnere. Da er spørsmålet mitt: Hvordan vil økte renter og inflasjon globalt påvirke oljefondet?

Ida Wolden Bache: Det er ingen tvil om at det makroøkonomiske bildet, den oppgangen og inflasjonen vi har sett, og usikkerheten som følge av krigen i Ukraina preger finansmarkedene. Vi har sett nedgang i finansmarkedene og store svingninger som følge av begivenhetene de siste månedene. Det påvirker også avkastningen på fondet, og det er nok noe vi skal være forberedt på. Vi har investert i et stort antall selskaper over store deler av verden, og det vil svinge når finansmarkedene svinger. Det er nok det viktigste jeg har lyst til å understreke, at vi er godt rustet til å håndtere en periode med lavere avkastning. Men det er en del av bildet som vi har vært påpasselig med å understreke i mange sammenhenger tidligere, og nå ser vi at ja, vi kan også få en utvikling som ikke er like sterk som den vi har hatt i

årene bak oss. Vi kan ikke ta det for gitt. Og finansmarkedene speiler jo den økonomiske og politiske utviklingen mer bredt.

Møtelederen: Da har jeg ikke registrert flere spørsmål fra oss.

Jeg tror jeg nå, på vegne av hele komiteen, skal driste meg til nok en gang å gratulere med utnevnelsen – det tror jeg er innenfor, gitt dem som har tatt ordet her i dag. Tusen takk for god innledning og gode svar på flere av våre spørsmål. Det var hyggelig å ha deg her, og vi sees jo snart igjen.

Nå tar komiteen en pause frem til 11.40, da vi fortsetter høringen. Så takk til sentralbanksjefen, og så sees vi snart.

Ida Wolden Bache: Tusen takk til dere.

Høringen ble avbrutt kl. 11.11.

